

Da Terboven personlig reddet Aftenpostens aftenutgave.

V har tidligere hørt om «Grønne djevlere», «Røde djevlere» og «Blå djevlere». De «grønne» var som kjent kjelnavnet på tyskerne og de «blå» var spanjolene. Begge uttrykk selvsagt tatt i bokstavelig mening, mens «Røde djevlere» var det begeistrede tilnavnet som ble gitt de nå så berømte soldater tilhørende den engelske invasjonstyrke. En rød alpelue på en engelsk soldat gjorde ham til dagens helt.

Det siste på området «djevlere» er såkalte «Svarte djevlere», og i hvilken mening denne betegnelsen skal oppfattes er det lett å skjønne når vi hører at dette er hva franskmennene kaller sine geriljamotstandere i Indokina, der kampene blir stadig voldsomere. I mellomtiden samles kinesiske tropper ved nordgrensen.

På bildet ser vi en slik «svart djevel» med snor rundt halsen blir bortført etter å være blitt tatt tilfange.

Hva koster det?

Følgende melding er sendt ut: Ved det nordatlantiske råds møte i Lisboa, som skal begynne den 26. februar, vil Norge være representert ved utenriksminister Halvard Lange, forsvarsminister Nils Langhelle og handelsminister Erik Brofoss. Dessuten vil statssekretær Jens Boyesen delta i møtet. Minister Dag Bryn og minister Arne Skaug vil være til stede i egenskap av norsk representant i henholdsvis det faste stedfortrederråd i London og det finansielle og økonomiske råd i Paris.

Forut for rådsrådet skal det holdes et møte i militærkomiteen. Som representant der og som rådgiver for forsvarsministeren under selve

Et spennende og dramatisk møte i avishuset i Akersgata

Det ble i artikkelen om Bonnier-Kreuger-affæren ganske kort nevnt at den største norske avis — Aftenposten — få uker etter okkupasjonens begynnelse måtte åpne sine porter for tyskerne, en kjensgjerning som dengang gjorde et sterkt inntrykk i Stockholm.

For straks å bortrydde enhver mulighet for misforståelse må det uttrykkelig slås fast at det selvsagt ikke foreligger noen som helst parallellitet mellom denne begivenhet og det spill som ble drevet omkring den største avisen i vårt naboland. Erfaringene fra Oslo er imidlertid så lærerike og interessante at de ikke bør gå i glemmeboken. Ikke minst i en tid da myndighetene søker å finne fram til effektive og hensiktsmessige

forholdsregler for det tilfelle landet på ny skulle bli okkupert, er det av interesse å vite hvorledes man kan oppføre seg og hva man kan gjøre uten å støte an mot jus og moral. Nedenfor skal gjengis endel spredte opplysninger, slik forfatteren har fått dem referert fra forskjellige hold. Skulle det ha inn sneket seg misforståelser, er det å håpe at rette vedkommende vil opplyse om det.

— Forts. side 3 —

En skam!

«172 tusen er hittil trykt av Markens Grode, Knut Hamsuns mest berømte roman og en av de ypperste bøker i norsk litteratur».

Dette står å lese i en kjempereklame fra Gyldendals forlag, det selvsagt me forlag som var med på å øse hån over den gamle dikter, da de «gode nordmenn» herjet som verst. Dengang var det ikke tale om at noen bok av Hamsun mere skulle komme ut på hans gamle forlag, som har tjent så mange penger på hans forfatterskap. Men naturen går over opptuktelsen og nå kommer hans bøker i nye opplag. 172 tusen! Det blir mange penger, men i mens sitter den store dikter lut fattig på sin gård og har knapt til det daglige brød!

Det må være noe som er galt i dette landet som på den måte kan mishandle sin store sønn. Han er en olding og kan ikke lenger bite fra seg som i gamle dager. Han kan heller ikke som f. eks. Kirsten Flagstad reise ut og høste all verdens laurbær og bli feiret som den ukronede dronning i kunstens rike. Hele verden har jublet over henne slik at nå vil selv de mest hardkokte herjemenn trykke henne il sitt bryst — for sin egen skyld. Ja, slik er menneskene. Der hvor hjertet engang satt, finner man nå en fintregistrerende regnemaskine. Den kan nok telle opp Hamsuns penger, men den vil ikke registrere, hva denne åndshøvding har betydd for landet og ikke minst for dem, som i dag

Hemmelige forhandlinger om det fjerne østen

Washington: Privat til «8. Mai».

Etter hva Deres korrespondent erfarer har amerikanske, britiske og franske militærledere ført strengt hemmelige forhandlinger i det amerikanske forsvarsdepartementets bygning Pentagon i Washington angående forholdene i Det Fjerne Østen. Som følge av disse forhandlinger er det opprettet direkte forbindelse mellom de franske styrker i Indo-China, den britiske overkommando i Singapore og den 7de amerikanske flåte i farvaanene rundt Formosa.

Tiltaket er blitt nødvendig fordi man er bange for at man nå med raske skritt nærmer seg våpenstiltand i Korea og at China vil gjøre bruk av pausen i kamphandlingene der til en storstilet ekspansjon sørover både i Indo-China, Malakka og Burma, mulighets også et forsøk på erobring av Formosa.

Det er på det rene imidlertid at kineserne er engstelige for FN's luftstyrker i Korea og de amerikanske luftstyrker i Japan. En hemmelig rapport som er smuglet ut av det kommunistiske China går ut på at Mao Zedong allerede høsten 1951 oppfordret kommunistregjeringen i Peiping til å

Nazisme — et ukjent begrep i vårt arbeide

Under prangende overskrifter bringer dagspressen telegammer fra København om «Danske nazister på krigsfot». Det skal ha vært et møte av Dansk National-socialistisk Arbeiderparti under utfoldelse av gamle kjente seremonier og det fortelles at det vil oppstå et nært samarbeide mellom det svenske og danske naziparti.

For å unngå mulige misforståelser skal vi understreke, at vi er uten kjennskap til disse organisasjoner og derfor heller ikke kjenner noe norsk «naziparti». Det er bare politisk uformuende i deres presse, som kan ringe slikt til torvs... Forbundet for Sosial Oppreisning er absolutt upolitisk og rører åpent fram med det, som det har på hjerte, og «8. Mai» bygger på den samme grunn. Nazisme er et ukjent begrep i vårt arbeide.

Pål Berg

har fått Jorgerdådsmedaljen i gull, den høyeste utmerkelse som en nordmann kan få og som han nå deler med H. M. Kongen, fhv. statsminister Nygaardsvold og fhv. stortingspresident Hambro. La oss da minne om, hva Pål Berg sa den 15. april 1940:

«Etter at regjeringen Nygaardsvold hadde forlatt Oslo var det i landets hovedstad ikke lenger noen representant for den utøvende makt i denne for land og folk skjebnesvangre tid har herr Quisling stilt seg til disposisjon i hensikt å bidra sitt til å unngå blodsutgydelse i de okkuperte distrikter og til at ro og orden skulle opprettholdes. Ved nå å tre tilbake har han på nytt vist sin lojalitet og sitt fedrelandssinn. Jeg takker derfor herr Quisling for hans erklæring ved hvilken

Nils Vikdal

Av h.r advokat Albert Wiesener

NILS VIKDAL hadde sundt vett, gode nerver og et smittende humør.

Dette er ypperlige egenskaper hos den som gir seg i kast med bøyene. Og de avfjører datteregenskaper: pågangsmot, kampglede og hård hud.

Vikdal var ubelastet av komplekser. Under krigen hadde han i noen grad gått egne veier. Han hadde holdt seg klar av det statsbærende parti. Men han hadde heller ikke fulgt jøssingtråkket. For uverdighet i lærerstillingen ble han frifunnet. Men sandelig ble han dømt som landsforreder for å ha gitt 5 kroner til en frontkjempers etterladte. Da lo han godt — Nils Vikdal.

Han så ikke bare etterkrigsoppgjørets store tragedie. Han hadde blikk for komedien også. Hvilket gjorde ham farligere. For Vikdals vedkommende henger dette sammen med at han selv var uten bitterhet.

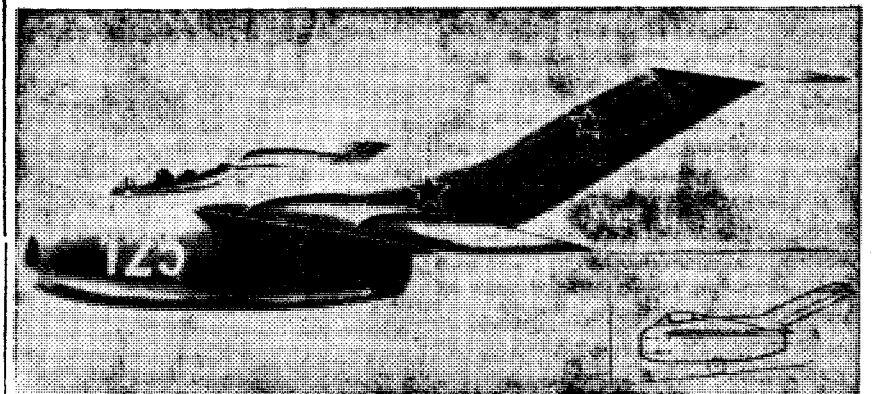
Men det var da ikke bladet hans, vil mange si. Spaltene er jo fulle av bitterhet og galde. — Avisen er ikke fin, som det heter.

Dette er virkelig ikke Vikdals skyld. Jeg ser det som en naturlig følge av at hele den «fine», konvensjonelle og fra krigstiden så farlig belastede dagspresse med inndragningsøksten hengende over seg har sabotert enhver sann ytringsfrihet for oppgjørets ofre. Det sier seg selv at disses følelser trengte avløp. Og da Vikdal beredvillig åpnet sine spalter, ble det ikke menneskelig mulig å være «fin».

Nils Vikdal var en god og glad kjemper. Både vettet og hjertelaget — og dermed smilet — var godt. Bare helsen var ikke god. Det var sykdom som knekket ham, ikke motgang i kampen med overmektige motstandere.

Oslo, januar 1952.

Albert Wiesener.

LANGT HURTIGERE ENN LYDEN flyr «Tushino 51», Sovjets nyeste jetjager. Dette flyet har en forbløffende likhet med en konstruksjon av den tyske professor Tank fra 1944. Tank er i dag sjefkonstruktør i Argentina, hvor han bl. a. har gjort utkastet til jetjageren «Pulqui II». Han blir nå i utenlandske fagkretser mistenkt for å arbeide også for Sovjet. Det russiske flyet er i vesten gitt navnet «Tushino 51» fordi det for første gang ble vist over en russisk by ved dette navn i 1951. Innfelt Luftwaffes tegning fra 1944.

Okkupasjonstidens historie

En redejgørelse fra Forbundet

Fra forskjellige hold har Forbundet i den senere tid mottatt henvedelser som synes å tyde på aktiv nyttevirking av det som man akter å sende ut til almenheten. Det er vurdert av nøytrale folkerettskyndige. Skal man påregne en effektiv nyttevirking av det som man akter å sende ut til almenheten, er

råd i Paris.
Forut for rådsmøtet skal det holdes et møte i militærkomiteen. Som representant for okupasjonshistorie for forsvarsministeren under selve rådsmøtet møter generaløytnant Ole Berg.

Hvor får borgerne en samlet oppstilling over hva alt dette internasjonale babbel koster, som våre profesjonelle «reisende» deltar i?

Hvor lenge finner pygmeene seg i alle disse konferanser?

Det er jo åpenbart at de ingen annen hensikt kan ha, enn å bringe avveksling og rekreasjon for trette, utblåste menn, som later som de tror på de illusjoner som slike pressemeldinger skal skape. Hvorfor Lisboa? Har Skaug og Dag Bryn gjort noe annet enn å heve gasjer i dekorative stillinger?

nå en fintregistrerende regnemaskine. Den kan nok telle opp Hamsuns penger, men den vil ikke registrere, hva de andre åndshøvding har betydd for landet og ikke minst for dem, som i dag lar ham visne hen i sorg og kummer. Drar de utenlands, solar de seg nok i hans glans som en av våre store sønner, men de tier klokkeligen om den behandling han har fått innenfor landets egne murer.

Er det først når han er død og borte, at han skal bli trykket til det store fedrelandets bryst?

TIDENE FORANDRER SEG.

De britiske soldater Michael Cleer og Patrick O'Dell er av en britisk militærrett dmt til døden ved hengning for mord på tyskeren Artur Kahrman. Dommen kan ikke appelleres.

En hemmelig rapport som er smuglet ut av det kommunistiske China, går ut på at Moskva allerede høsten 1951 oppfordret kommunistregjeringen i Peiping til å gjøre bruk av det luftvåpen som sakte ble bygget opp i Mandsjuria ved hjelp av hurtiggående, sovjetbygde MIG-fly. Moskva lovet at det ville bli sendt «massiv støtte» så snart de første kinesiske luftseire var vunnet.

Men kineserne har ikke fulgt oppfordringen, fordi de innerst inne er bange for at russerne kan svikte i siste øyeblikk hvis et luftangrep fra Mandsjuria fremkaller represalier fra FN's luftstyrker mot China, ja kanskje endog sjømilitære operasjoner, etterfulgt av landgang. Kommunistenes makt er vaklende i China og en alliert landgang der kan når som helst fremkalle reiseringer fra antikommunistenes side. De kinesiske kommuni-

sten skulle opprettholdes. Ved nå å tre tilbake har han på nytt vist sin svarstøelse og sitt fedrelandssinn. Jeg takker derfor herr Quisling for hans erklæring ved hvilken den av Høyesterett etablerte ordning er blitt gjort mulig. All den tid at borgeradsmedaljen ledes ut av regjeringen, kan den vel heller ikke ha glemt disse ord, som dess alt ikke kan bortforklares, hvor meget enn våre politikere taler med dobbelt bunn.

En for undertegnelsen av den russisk-amer forbereder feiringen av 2-årsdagen for den kinesiske vennskapstraktat ved en kjempemessig propaganda over hele China ved hjelp av aviser, oppslag og foredrag. Over 25 prosent av landets trykningskapasitet er beslaglagt til oversettelser av Lenins og Stalins verker til kinesisk.

Økonomisk blir landet utsuget for landbruksvarer som sendes nordover til Sovjet-Samveldet.

HVA MED GIBRALTAR?

I et intervju med New York Times krevde general Franco enda en gang at den britiske kronkoloni blir gitt tilbake til Spania. Han erklærte seg imidlertid beredt til å la Storbritannia for en tid kan få leie flåtestøttepunktet. På denne måte kan spenningen mellom de to land oppheves, mente han.

Fra forskjellige hold har Forbundet i den senere tid mottatt henvedelser som synes å tyde på at mange står i den tro at o.r.sakf. O. Lindheims subskripsjonsinnbydelse på hans såkalte «Okkupasjonstidens historie» er sendt ut i forståelse med Forbundet.

Så er ikke tilfelle.

Det påtenkte foretakende står helt for herr Lindheims regning og Forbundet har ikke — og ønsker heller ikke på det nåværende tidspunkt å ha — noen tilknytning til det planlagte bokverk.

A foranledige okkupasjonstidens historie skrevet er i seg selv en hovedoppgave for Forbundet for Sosial Oppreisning. I 1950-51 — på et tidspunkt da herr Lindheim ennå sto tilsluttet Forbundet — gjorde dettes sentral-ledelse ham oppmerksom på dette og uttalte til samme tid at man av forskjellige grunner ennå ikke anså tiden moden for dette avsluttende arbeid. Først og fremst mente man at det ennå gjensto meget stoff — både innen — og utenlands — som man måtte kunne regne med ville komme for en dag innen en overskuelig fremtid og som i en vesentlig grad ville utlype og klargjøre billedet. Likeledes anså man det påkrevd — forinnan man la dette stoff fram i form av en samlet dokumentasjon — å få det gransket

og vurdert av nøytrale folkerettskyndige. Skal man påregne en effektiv nyttevirkning av det som man akter å sende ut til almenheten, er bare en i enhver henseende omfattende, og omhyggelig forberedelse god nok. Så lenge kildestoffet er i slik som det for nærværende er, vil en samlet bearbeidelse være av tvilsom nytte.

Forbundet har forlenget tatt opp begge de her nevnte oppgaver: både

— Fortsettes side 5 —

Rasespørsmålet gjør seg gjeldende i alt

De amerikanske ingeniørtroppers stabssjef, generalmajor Nold, har avgitt forklaring overfor den senatskomite, som undersøker entreprenørenes disposisjoner ved bygningen av de amerikanske baser i Frankrike og på Grønland. Generalen forklarer at det hadde vært umulig å verve arbeidere i New York på grunn av det arabiske og jødiske raseproblem. Ifølge loven i New York, må det ikke gjøres forskjell på raser ved antakelse av arbeidskraft, men hvis arbeidene rekrutteres i New York ville det uvegerlig komme jøder med og det ville være uklokt å sende dem til det arabiske Nord-Afrika.

Intens propaganda og mange personlige hensyn preget den «store debatt»

Sakens ordf. Lindberget

syntes å ha lite kjennskap

til det han la fram

Stortingsmann Wright burde være varsom med å kaste sten

LINDBERGET.

Denne mann oppnådde ikke noe annet enn å avsløre seg selv.

TEMPO — TEMPO.

I gamle dager tilbakela en New Yorker med hest og vogn gjennomsnittlig omtrent 20 km. i timen. Idag oppnår de siste dollarglis i millionbyens trafikk ikke mer enn 12 km. i timen.

«Stenkasteren» Carl P. Wright,

til høyre hilser på Hans Evju (b) straks før han går inn i Stortingsalen for å delta i den «store» debatt. Wrights hatefulle og lite betenkte innlegg er velkjent.

Så er det skjedd: debatten i Stortinget om «angrepene på rettsoppkjøret med landssvikkerne» endte med det store flertalls erklæring om at det ikke var påkrevet å finne ut hvorvidt «rettsoppkjøret», som er den største katastrofe i vår historie, hviler på historisk korrekt og rettslig legalt grunnlag.

Den store majoritet nøyet seg med å vise til U. K. (av 1945) innstillingen, supplert med Protokollnemndas innstilling av 1948 med stortingsdebatter, som aldri har belyst noe som helst. Tvertom har man i alle de siste år tåkelagt alle punkter som kunne tenkes å omstyrte den av makt-haverne konstruerte fiksjon om saksforholdene.

VIDERE VISER MAN TIL KST. RIKSADV. THOMMESSENS sorgelige bevisførsel for det legale grunnlag i stortingsmelding nr. 64 som hans lærer, prof. Skeie, allerede i 1945 og tiltil uimotsagt, har karakterisert så-

ledes: «Ingen av de foran nevnte anordninger har noen rettsgyldighet». Om rettergangsordningen i Landssviksaker skrev Skeie: «Vi har aldri i vår historie hatt en sådan rettsløshet». Og han sier at vedtaket av denne ret-

Norges Bondelag og de ekskluderte bøndene

En redegjørelse

Det møtet som «Forbundet for Sosial Oppreisning» holdt i Vang, Hede mark for en tid siden ble referert på en journalistisk sett utmerket måte i Arbeiderpartiavisene. Bortsett fra en liten misforståelse ver det såvidt vi kan forstå helt korrekt. Misforståelsen besto i at referenten oppfattet Anders Hafskjold som om han mente at Norges Bondelag skulle fjerne landssvikstemplet fra tidligere NS bønder. Det Anders Hafskjold sa var at Norges Bondelag måtte ta i seg noen av de uttalelser det hadde kommet med om NS bøndene.

De såkalte «borgerlige» aviser fant ikke grunn til å sende noen referent og det sto da heller ikke noe i disse aviser om møtet dagen etter.

tergangsordning tilsiktet å kunne hindre Stortinget i å tre sammen. Thom messen hørte til den «Kretsen», som Skeie anklager for å ha hatt kuppplaner. Den ville, skriver Skeie, kvitte seg med Stortinget og selv overta makten.

JUSTISKOMITEENS FLERTALL og Stortingets majoritet finner det i orden at debatten ifølge innstillingen ble begrenset til å omfatte «de nye spørsmål» som er reist i stortingsmelding nr. 64. Og det er i hovedsaken angrep på endel embetsmenn, gransket i over 3 år i Langeland-Bergsviksaken. Likesom stortingsmeldingen be-

Men så 5 dager etter har Morgenbladet et stykke om møtet og hevder at flere av Anders Hafskjolds uttalelser på møtet ikke er korrekte. — Morgenbladet kan også meddele at det på Norges Bondelags årsmøte på Steinkjær i fjor sommer enstemmig ble fattet en beslutning som gikk ut på at «tidligere NS medlemmer bl. bønder skulle stilles på like fot med en hvilken som helst annen bonde i dette land både når det gjelder forpliktelser og rettigheter overfor Bondelaget».

Det som ble vedtatt på Steinkjær var følgende: «Styret i de lokale lag bemyndiges til uten spesiell begrensning å godkjenne medlemmer etter § 3 i Norges Bondelags lover».

Altså har Norges Bondelag på møtet i Steinkjær ikke gjort annet enn å vedta at Bondelagets egne love skal følges. Det må jo sies å være en merkkelig beslutning, men noe i den retning som Morgenbladet antyder ble ikke vedtatt.

Det ble en gang sagt at Morgenbladet var den eneste avis i Norge som var brukbar som historisk kilde da innholdet var så stole på. Burde ikke Morgenbladet søke å holde på denne tradisjon?

Ellers er det ikke blitt betraktet som god presseskikk å ta inn innlegg mot artikler og møtereferater som ikke er gjengitt i vedkommende avis. Dagen etter Morgenbladets artikkel

finner endelig Norges Bondelag tiden inne til å komme med et dementi utsendt gjennom NTB. Det er generalsekretær Karl Bondens løfte som her i det centrale. Hvis det skulle være nødvendig med noe dementi, burde Karl Bonden være den nærmeste til å komme med den. Norges Bondelag som organisasjon vet ikke hva som har foregått.

Norges Bondelag forsøker øyensynlig også å gi det utseende av at det bare er de ledende NS bønder som ikke finner Norges Bondelag vedtak tilfredsstillende. Det er langt fra tilfelle. Den alminnelige oppfatning både blant «ledende» og andre NS bønder er at vedtaket ikke kan godtas.

Forøvrig er det ansett for å høre med til alminnelig høflighet å skrive et navn riktig. Norges Bondelag tar ikke slike smålige hensyn. «Forbundet for Sosial Oppreisning» kaller de ganske enkelt «Sosial Oppreisning».

Etter Norges Bondelags erklæring er det blitt stille i pressen, merkelig stille. I en artikkel i «Natio:en» skriver o.r.sakf. Ole Vries Hassel bl. a., at «NS folk har ikke hatt adgang til den fri presse». Dette lar Nationen trykke, som selv ikke har tatt inn svaret fra Anders Hafskjold.

Bortsett fra noen få aviser er Anders Hafskjolds redegjørelse ikke blitt tatt opp i pressen. Også her har særlig Arbeiderpartiets aviser vært en hederlig unntakelse.

— Fortsettes side 5 —

Ja, vi bare spør

Dere skal ikke rippe opp i alt det gale, det forsmadelige som hendte sommeren 1945 og i tiden etterpå. La alt være glemt og se med fortrøstning fremtiden imøte, for det ordner seg nok. Dette sies i dag av mange velmenende mennesker til de politisk forfulgte og dømte, og de mener det.

Ja, tenk om det var så lett! Stortinget kunne ha banet vei for en slik forståelse, da det behandlet det politiske rettsoppgjør i januar måned i år. Men det gjorde det ikke. Det gikk utenom, uten-

om alle de bevisbare klager, det ville ikke beskjefte seg med de overveldende dokumenter som er fremlagt ikke minst av Forbundet for Sosial Oppreisning. Det sa nok at det var hendt visse ting som ikke burde ha forekommet, men det vek tilbake for å trekke de skyldige i mishandlingene og rettskrenkelsene til ansvar. Det så rettsoppgjørets svarte flekker, men istedet for å fjerne dem resolutt og effektivt, ble stortingsrepresentantene selv smusset til av dem. Og samtidig gikk enkelte representanter av typen Wright (h) til angrep på dem, som hadde dristet seg til å avsløre forholdene som de virkelig var. Dermed er vi nådd like langt.

Den stridbare generalkonsul Harsem hadde med sin ukuelige sannhetstrang sendt Stortinget et verk på 200 sider «Rettsoppgjørets svarte flekker» som er en flammende protest mot riksadvokat Aulies redegjørelse vedrørende granskningen av angrepene på rettsoppgjøret inntatt i St. medd. nr. 64, 50. Denne riksadvokatens redegjørelse var bestseller i 1950, men den overgås i dag av generalkonsul Harsems bok, som vel er den mest drepende av alle anklager mot det politiske rettsoppgjør. Og de, som tror at Stortinget har formådd å begrave rettsoppgjøret med sin behandling, vil med forundring (og enkelte med frykt og beven) konstatere at liket er lyslevende og at folk flest nå for alvor begynner å murre over Stortingets lett-sindige dom i egen sak. Og folk flest, som ellers ville ha trodd at nå er det slutt, at nå må det vel endelig bli fred og forsoning, sier åpenlyst: Når ikke engang Stortinget vil ta disse saker opp til nøktern og upartisk behandling, må jo de som klager og dokumenterer, ha rett. Og da er det også på tide å gi dem deres rett.

De, som tror seg sikkert forvaret bak Stortingets altfor tykke murer, skal ikke være så sikre og selvsikre lenger, for folk flest begynner å tenke, og hver enkelt stortingsrepresentant kan, når hun eller han kommer hjem til sine velgere, bli stillet overfor alvorlige spørsmål: Har De lest alle de dokumenter, som har hopet seg opp på presidentens bord, har De tatt standpunkt ut fra den frie manns overbevisning? De fleste må nok si nei, et beskjæmmende nei. De har fulgt parolen fra de enerådende, som har satt det hele i verk: Ro om rettsoppgjøret. De unnskylder seg med at det er så meget å sette seg inn i, så meget å gjøre, og at man ofte må sverge til magisterens ord, hvilket igjen vil si til det almektige A-partis ord. Men da er ikke Stortinget lenger det sikre anker i farens stund. Dommen over de politisk forfulgte blir dermed dommen over de menn som sviktet sitt kall og det mandat som skulle være selvfølge: Fritt og uavhengig å ta standpunkt i livsviktige saker.

Ensrettetheten i det politiske rettsoppgjør minner altfor meget om det diktatur, som demokratiet reiste seg til kamp imot, og folk flest begynner å bli betenkt. Er det da noe å undres over at vi ikke vil slå oss til ro med det som er skjedd? Er det noe formastelig i at vi vil ha sannheten fram — ikke for å dømme, men for å få oppreisning etter så mange svarte år? Er det ikke en borgerplikt å få skittentøyet vasket i folkets påsyn for endelig en gang å få renhet i det offentlige liv og gjenreise aktelsen for lov og rett, for det helligste av alt, så lenge i hvert fall folkestyret eksisterer på papiret: Fritt å tenke, fritt å tale og fritt hevde sine rettigheter til vern om egne og samfunnets sanne interesser? Er det ikke en kamp verd å gjenreise rettsstaten i alles påsyn?

Ja, vi bare spør.

Hjemmefront og samvittighet

Under okkupasjonen merket man på mitt hjemsted intet til Hjemmefronten, de siste år av okkupasjonen, enn hver gang det var forøvet innbrudd på stabburer eller stjålet verdigjenstande. Det var nok samfunnets dårligste individer som drev med denslags, slik som Oswaldgruppen, «Gulosten» og andre ungkommunister. Det var først de siste dager av okkupasjonen, at Hjemmefronten fikk tilsig av endel «borgerlige» elementer, som tildels hadde litt på samvittigheten fra okkupasjonstiden, eller som måtte «stive opp» med en liten innsats for å bli regnet for god nordmann.

Det vakte derfor en viss forbauselse hos mange NS-folk, når man erfarte at den høyeste tillitsmann «kområdesjefen» hadde hatt arbeid for tyskerne for 800.000 kr. Etter er fagmanns syn ville han på disse jobber hatt en ren fortjeneste på kr. 180.000. Herfor bygget han seg byens flotteste villa som i daglig tale er døpt til villa «Sleppet». Han gikk flott og feide omkring som en «overpolitimester».

Provanteringsjefen for Hjemmefronten for hele fylket hadde solgt selvreviskinn til tyskerne for 180.000 kroner. Og på en uthengstavle hadde han skrevet «Silberfukse verkaufen». Det var nettopp slike, som hadde noe på «samvittigheten», som ilte til «Furubotten-rabulistene» for å få stemplet «God nordmann» og ble overtrikkadorer. NS-folk holdt seg for gode til slikt. Men eier disse «gode nordmenn» noen samvittighet og bluferdighet så må det dra etter med dem. — Gudskjelov at jeg ikke har vært i Hjemmefronten og kan derfor ha god samvittighet. Men vær oppmerksom på, at det er de mest aggressive mot NS og som hadde noe å skjule, som måtte søke seg «alibi» for å bli innregistrert som «god nordmann».

Isbryter,

Til minne

Etter har et trist budskap nådd oss, idet en av våre feller, Ragna Tønnevold Larssen, Lillehammer, er gått bort, vel 62 år. Hun begynte i sylære i 1904 og etter endt lære arbeidet hun i firma Th. Lunde, inntil hun etablerte eget dameskredderi, som hun drev fram med stor dyktighet inntil hun sto som den ubestridt beste håndverker i sitt fag.

Hun var et utpreget sportsmenneske og deltok i flere år i skirenn hvor hun hentet hjem en masse 1. premier.

Som håndverker satte hun sin ære i å levere f. kl. arbeide og arbeidet hun selv ofte døgnet rundt for å holde det som var lovet. I all sin ferd var hun real, ærlig og hjelpsom mot alle hun kom i berøring med. Hun var også en stor dyrevenn.

Gjennom sine foreldre stammet hun fra de to eldste slekter i Gudbrandsdalen og hadde arvet en utpreget sans for all gammel kultur.

Skal ikke alle mord eller drap oppklares rettslig?

Både de som foregikk i april dagene 1940 og senere

På Gjøvik foregikk ett drap i april 1940 og i mai 1944

I april dagene 1940, da alt ble så uryddig i Oslo, reiste en pensjonert politimann fra Oslo og opp til Gjøvik. Han var endel nervøs og mente å finne mere ro for sine slitte nerver oppe ved den hvite by ved Mjøsa. En aften gikk han en tur oppover Hovdevegen. På toppen ligger byens flotte restaurant, som er kjent for sin vakre utsikt over Mjøslandskapet. — Politimannen tok seg en tur oppover til det navnkundige sted. Da han var kommet et stykke på vei ble han innhentet av noen menn som «tok seg av ham». Det vil si, at to mann grep ham i hver arm og ville føre ham ned

til byen igjen. Mannen hadde vært så lenge politimann, at han ikke lot seg lede på denne måten. Han rusket de vekk fra seg. Da grep den ene av de to til revolveren, og gjennomhullet politimannen med 6 projektiler.

Det ble nok opptatt endel «undersøkelser» om hvordan dette var gått for seg, men statsadvokat Riisnes henla saken «på grunn av bevisets stilling», som det så smukt heter. — Men denne affære har vært gjenstand for mange drøftelser i byen, og det ser ikke ut til at saken legger seg. Burde det ikke opptas rettslig forundersøkelser og beedigede vitneut-sagn, for en slik sak legges hen? Enken sitter igjen i Oslo og orker naturligvis ikke rote opp i saken. Men offentlige hensyn taler for at det burde gjøres.

Videre ble det den 5. mai 1944 forøvet et drap på åpen gate. Det var atter en politimann som segnet for våpnet til en snikskytter. Politimannen var en helt gjennom prektig kar, dyktig og pliktoppfyllende i sin gjerning. Men hans nidkjærhet i sin gjerning, falt muligens enkelte hardt for brystet. Han var usvikelig og ubestikkelig. Og slik folk blir aldri populære. Men burde ikke offentlige hensyn tale for at også dette drap ble oppklart rettslig?

Borger.

Ut med Priestley!

J. B. Priestley, som er en av Englands mest kjente forfattere, er blitt utstøtt av The Unity Theatre Association, sosialistenes teater- og kunstbevegelse. — Jeg ante ikke, at jeg var medlem av representantskapet, sa han, da han fikk banbulen. Jeg er fullstendig like glad — in fact. Hvis noen hadde sagt at jeg var medlem, hadde jeg forlangt å bli slettet for atskillige år siden. — Han er forøvrig kastet ut ikke bare av denne organisasjon. Han har også tatt avskjed med det sosialistiske tidsskrift «The New Statesman» og har skrevet en artikkel i «Daily Mail» som mildest talt hører til den motsatte retning i engelsk politikk. I denne artikkel sa han, at han ikke lenger betrakter seg som sosialist. «The Uniat Theatre Association» sier at hans utstøtelse skyldes hans medarbeiderskap i «Colliers» meget omtalte særnummer om den tredje verdenskrig. Under den annen verdenskrig skrev Priestley flere bøker som stemte godt overens med Labourbevegelsen, og forandringen må ha kommet senere.

Noe for politiskolen og kriminalsjef Kaltenborn

Det amerikanske tidsskrift «TRUE DETECTIVE» er en for kriminallister og samfunnsinteresserte lesere interessant innslag, i den literære amerikanske som vi oversømmes med i den grad at man skulle tro at NAR VESSENS kiosker var anbrakt på Broadway og ikke i Norge.

True Detective har spesialtrente medarbeidere som ut fra rettsforhandling og politirapporter og med et rikt billedstoff gjengir berømte kriminalsaker fra USA og hele verden. Her er meget å lære ikke bare for sosialt interesserte, men ikke minst for politifolk og praktiserende jurister. Det bør studeres av de mange fremrakende og pliktoppfyllende politimenn og virkelige rettens tjenere, som ble Pilatusvasket ut av sine yrker til stor skade for norsk rettsliv. Kriminalreporter og — forfatter Fritjof Knutsen og Anne Marie Frøisland, legge i Aftenposten, blir begge rosende omtalt i et av tidsskriftets siste numre i forbindelse med deres arbeid i Carstein Brekkesaken. «Fantastic Case of the Secret Lover».

Tittelen virker usaklig, men man kan stole på at innholdet er faglig i orden, og er noe for kriminalsjeften og Politiskolen. For at man her i landet ikke skal gå over bekken etter vann skal vi i «8. Mai» ta fram til beskuelse endel såkalt politiske mord og andre i realiteten kriminelle avskyeligheter og deres tildels høystående bakmenn medvirkere og medvitere — for å bringe inn en hardt tiltrengt balanse i samfunnslivet her hjemme.

Våger den idealistiske Riksadvokat AULIE ikke å pirke på samfunnsstatistikk i celebre og vitterlige mord-saker?

Myndighetene må ikke slå seg til ro med at erstatningssakene ikke er fremmet.

DE KOMMER!

Major von Knurren.

FORNEMME SMUGLERE.

Kjennetegnet på diplomatbilene CD, som er en forkortelse for «Corps Diplomatique» blir forklart på forskjellig måte av tollerne i de forskjellige land. Blart franske tollere går kjennetegnet CD for å være forkortelse for «Critons Dangereux» som betyr noe slikt som «farlige sinnssyke». — Spanske tollere oversetter CD bare med «Contrabandistas Distingueros», som kan oversettes med «fornemme smuglere».

I Hitlers fotspor

Den avsatte tsjekkosllovakiske visestatsminister Rudolf Slansky vender fremdeles på å bli stillet for retten i Prag. Han er siktet for forbrytelser som noe uklart karakteriseres som «handlinger rettet mot staten». For 14 dager siden ble disse handlinger nærmere klarlagt, gjennom en tale som kommunist, statsministeren Antonin Zápotocký holdt, og som den

Hevder å ha vært øyenvitne til Katyn-sragedien

En mann som hevder å ha sett sovjet-russerne massakrere de polske offiserene i Katyn-skogen under krigen vil avgi vitneprov til en amerikansk kongresskomite.

Komiteens formann, demokraten Ray Madden, hevder at det er det eneste øyenvitne som har sett massakrene, bortsett fra dem som utførte dem, melder Washington.

Mannen var ifølge Madden fange i en sovjet-russisk leir et stykke unna den leiren hvor de polske offiserene ble holdt, men han hørte hva som foregikk, lurte seg ut av sin egen leir ved nattetid og var øyenvitne til drapene.

Komiteen er nedsatt for å undersøke massakrene i Katyn-skogen i 1943. Striden om hvem som var ansvarlig for dem har rast helt siden drapene på de over 4000 polske offiserene ble kjent. Tyskerne, som hevdet at de hadde kommet over gravene 50 km. vest for Smolensk under et fremstøt i dette området, anklaget sovjet-russerne for å ha gjort ugjerningen. Sovjet-russerne på sin side hevder at tyskerne selv foretok massakrene. Madden ville ikke gi opplysninger om hvordan det angivelige øyenvitne ble funnet og brakt til de forrente stater.

Retten står over staten

Mann og mann imellom blir det gitt uttrykk for den mening, at det er fåfengt å saksøke staten, for det er som regel staten som vinner, skriver en innsender i «Nationen» og fortsetter:

«Et søksmål mot staten kan, om dommen går staten i mot, påføre denne svære erstatningsansvar. Et søksmål mot staten kan også være av politisk — endog partipolitisk — karakter og få betydelige politiske konsekvenser. Er dommeren partipolitisk engasjert, kan dommen berøre også hans interesser. — Så kan en spørre: Skal en dommer som er statens tjener i første rekke anse seg som lovens og rettens eller som statens tjener? Svaret burde vel i grunnen ikke være tvilsomt. Retten står over staten, — det skulle være et demokratisk prinsipp. Dommerens viktigste oppgave er å dømme om, hva som er rett og hva som er urett og det uten hensyn til, hvem som er saksøkeren og hvem som er den saksøkte. Staten danner vel ingen unntakelse fra den regel. Dersom utviklingen skulle gå i den retning at det blir en både alminnelig og vel begrunnet oppfatning, at det er vanskelig

Hvorfor bygges ikke den norske politikk på den historiske sannhet?

De polske historikere har fått instruks om, at Polens historie skal skrives om etter demokratiske linjer (!) forteller Warszawa radio. Det var generalsekretæren for det polske forbunde (kommunistiske) arbeiderparti, Edward Ochab, som ga denne ordre på en historiekongress forleden i det han minnet om Engels' tese, at enten blir Polen revolusjonært, eller så blir det ikke noe Polen. Ved omhyggelig studium av de sovjetrussiske historikeres resultater vil Polens historikere med letthet kunne avsløre Vatikanets og den engelsk-amerikanske imperialismes polskfiendtlige politikk, sa han. Men, vi innskyter den bemerkning: Var det ikke for Polens skyld, at England erklærte Tyskland krig og tvang Frankrike til å slå følge? — Vi kan selvsagt smile av denne tendensiøse historieskrivning, men vi har også en rem av huden. «Fremtidens norske politikk bør bygge på den historiske sannhet, ikke på fortid og løgn», sier overlege Johan Scharffenberg i sin bok «Norske aktstykker til okkupasjonens historie», som våre politikere fikk i halsen. Og han la til: «De fleste nordmenn er uvitende om okkupasjonens virkelige forhistorie, mange vil ikke oppgi myten om de allierte englerne uskyld og tyskernes djevelske eneskyld for Norges skam og ulykke, de vil heller ikke se feilen i den norske regjeringens utenriks- og forsvarspolitik. Her spiller også politiske partihensyn inn. I et eneste botemiddel er å få fram alle hemmelige dokumenter i Norge og utlandet. Det norske Vitenskapsakademi i Oslo bør prøve å løse denne oppgave. — Sannheten alene kan gjøre det norske folk åndelig fritt og friskt, sier han. Nå har Instituttet for norsk historisk forskning tatt saken opp. Men det står tilbake å se, om det når å løse sin oppgave uten direktiver og med alle dokumenter lagt på bordet. Vi skal love å følge med.

Til Dere

som skriver i «8. Mai» og holder oss våken og varme vil jeg sende en hjertelig takk for velgjort arbeid i det forløpne år. Gud gi dere fortsatt kraft i det nye år til å føre vår sak nærmere målet. — Vi skal heller ikke glemme å støtte opp med vår materielle bistand. E. H.

DEN AFRIKANSKE nasjonalkongress, Organisasjonen for Sydarikanske Negre, har bekjentgjort et «felttog mot ringeaktning» mot regjeringen Malans raselover. — Felttoget skal gjennomføres hvis lovene ikke blir trukket tilbake innen utgangen av februar i år.

for landets borgere å vinne et søksmål mot staten, vil det neppe være hverken i rettens eller i statens interesser. Menigmann ville føle det som en rettskrenkelse eller iallfall som en fare for det.»

halen og hadde arvet en utpantet sans for all gammel kultur. Ellers var hun et hjemmets menneske og deltok ikke i det offentlige eller religiøse liv.

Imidlertid var hun medlem av NS og ble arrestert den 10. mai 1945. Etter seks ukers opphold i konsentrasjonsleir, ble hun løslatt, med en unnskyldning om feiltakelse osv. Dette oppholdet knekket hennes helbred fullstendig og hun tilbrakte de siste 5 år for det meste på sykehus, hvor hun også sovnet stille og rolig inn, trygg og uten frykt, slik som hun også levde

Vi igjenlevende, mann, sønn og svigerdatter, kan bare bøye oss i den dypeste sorg og i evig takknemlighet minnes henne som den omsorgsfulle kjærlige hustru, mor, svigermor og kamerat.

Takk for alt, kjære mor.
A. Tøndevold.

Trykksaker

av enhver art utføres. — Hurtig levering Rimelige priser. Spes.: Merkantile trykksaker og familietrykksaker.

Boktrykker
FINN BRUN KNUDSEN.
Boks 1407 — Oslo.

«Har du nå både myrdet og arvet»

Første Kongebok 21. Nabot het en mann som ved flid og skjønnetssans hadde arbeidet seg opp en velstelt vingård. Til kong Akab var han en god granne, og det skulle ikke undre oss om det «norske» ordet nabo har i gode Nabot til sin stamfar.

Og det bega seg at denne Akabs øyne ble opptente av begjær til sin gode Nabots vingård. Men Nabot ville ikke selge — for han hadde sitt skaperverk kjær.

Den onde dronning Jesabel (symbolet på de selvkjære og tøylesløse følelser) lot da de eldste og fornemste utpeke onde menn til å føre falsk vitner sbyrd mot Nabot og forklare at han hadde bannet Gud og kongen. Han ble derfor dømt til døden og henrettet.

Da nå Akab hørte at Nabot var død, gikk han for å ta vingården i eie. Men Herrens røst talte til en mann som het Elias: — «Jør deg rede og gå ned og møt Akab. Nå er han i Nabots vingård for å ta den i eie. Og du skal tale således til ham: — Har du nå både myrdet og ar-

bourvegelsen, og forandringen må ha kommet senere. Nå står det tilbake å se, hvorledes norsk A-presse vil behandle en slik utbryter av familien. Alt engelsk — særlig da Labourenghelsk — er jo en tabu-gjenstand for det norske Labourparti. English style, you know!

vet? Vet du ikke at på det slet hundene slikt Nabots blod, skal de også slikke ditt blod —

For en ting er å lage «lover» etter sine lysers behov og la «de eldste og fornemste» dømme etter dem og ikke være altfor nøyeregnende med den måten tilståelsene og vitnemålene er fremskaffet på, — noe ganske annet selv å kunne stå for loven, den for hvem ingen kan skjule seg mellom hagens trær, den evig allmektige og allvitende som lønner og refser enhver — ikke etter ytre glans eller uanselighet, men ene og alene etter deres sinnelag. Nådeløs er han mot de nådeløse. Barmhjertig er han mot de barmhjertige. Lykksalig er hver den der ikke lar solen gå ned over sitt hus før han har gitt sin bror og sin brors barn deres rettmessige eiendele tilbake. Ve, ve over hver den syndens trell som har rovet fra de fattige i sitt eie. Selvrettferdigheten er en skrøpelig farkost foran livets klippe.

er senere klatret, gjennom en tale som kommunist, statsministeren Antonin Zapotocky holdt, og som danner innledningen til en større kommunistisk aksjon. Talen er en appel til den nasjonale stolthet, som godt kunne vært holdt av selve Hitler. Den var et bittert angrep på «jødisk kapitalisme» og på «innblanding fra Jerusalem». Slansky i likhet med mange andre ofre for den tsjekkoslovakiske Derfor er han, det som kommunistepågående parti-utrenskning, er jøder, ne under å kalle slike, en «kosmopolitt». Kommunistorganet Rude Pravo forklarer saken slik: «Forredere av ty pen Slansky... er likeglade både med folkets fortid og nåtid, det folk som de lever hos, fordi de intet har til felles med det.»

Slik fremstilles Slansky-saken i Times for 31. 12. 51. Dette er en meget interessant utvikling, som kan føre til uanede resultater. Douglas Reed har i sine to siste bøker pekt på muligheten av en slik utrenskning i de kommunistdirigerte stater. Dette vil eventuelt få den aller største betydning for det videre forløp av verdensutviklingen.

Observerat.

pe, — den de rettferdige går i land på mens de selvrettferdige forsvinner i malstrømmen.

Utenrikskronikk Den gamle og den nye turban

Hvit manns kolonivelde synger på sitt siste vers. Det er fortrinnsvis England og Frankrike, det her er tale om, og så Holland hvis innflytelse i Indonesien er stadig dalende.

Allerede den første verdenskrig slo revner i koloniveldet, og den annen verdenskrigs dårskap fikk mur etter mur til å ramle. Det var nasjonalismen og selvstendig hetstrangen blant de undertrykte som vokste til aktivitet mot formynderstyret. Så kom den ulykksalige Koreakrig, som tross alle moderne hjelpemidler ikke har styrket den hvite manns anseelse. Den fulgte slag i slag av franskmennenes evneløshet i Indo-Kina og britenes nær sagt håpløse kamp i Malayas jungel, infiltrasjonen i Burma, de britiske nederlag i Persia og uroen i Egypt. Alt dette har skapt nasjonale dønninger i hele den arabiske verden helt fram til Gibraltar. Fransk Marokko, Alger og Tunis er nå kommet i ildlinjen, og selvom sensuren er aldri så streng, kommer det eterhånden fram så mange opplysninger om uroen, at enhver vil kunne se, at

det franske kolonivelde går mot sin skjebnetime.

Det er en mann, som i dag smiler i skjegget, og det er den arabiske verdens største renkesmed, exmuftien av Jerusalem, Haj Amin al Hussein, som fra sin villa utenfor Aleksandria ser sin lykkestjerne stige. I dag er hans øyne festet på Tunis, hvor de nasjonalistiske bølger går høyt og hvor det franske Gestapo ikke lenger makter situasjonen. I de 70 år, som er gått, siden franskmennene i 1881 besatte Tunis og gjorde landet til protektorat, har det stadig vært en utvikling henimot selvstendighet, men franskmennene har nølt — og nølt for lenge med sine lovede reformer. Beyen av Tunis, den nå 70 årige Sidi Mohamed, er i navnet landets suveren, men han har ved sin side en fransk generalpresident, som har det avgjørende ord på å si i alle saker. Alle er klar over at dette ikke kan fortsette i lengden. Uroen har lenge vært truende og allerede i 1938 ble landet erklært i beleiringstilstand. Denne er i realiteten ikke blitt opphevet siden, og da vil enhver

forstå at det er noe galt på ferde.

Det er omlag 150,000 franskmenn i Tunis mot 3,5 mill. arabere. Hertil kommer omlag 150,000 italienere og 80,000 jøder, noe som forklarer lit av den brogede situasjon. Tunesierne er for det meste håndverkere, småbrukere og gjeterne, og 6000 franskmenn eier omtrent halvdelen av den dyrkbare jord. Allerede dette gir sprengstoff nok og må føre til forviklinger. Det skal innrømmes at det til sine tider har vært vist vilje til innrømmelser, men dette møter motstand ikke bare i visse kretser i Frankrike, men like meget blant den million franskmenn som bor i Alger og som frykter liknende krav fra landets ni millioner arabere. For da ikke å tale om Marokko, som så sent som i november ifjor søkte hjelp hos FN, men som ennog med «stormakten» Norges marxiststemme fikk sin sak utsatt, d.v.s. foreløpig begravet. Klagene var for ømtålelige og man ville ikke fornærme sitt vertskap.

Tunis later ikke til å ville slå seg til ro med slike utsikter for øye. Representanter for araberstaten har riktignok midt i januar anmodet Sikkerhetsrådet om å gripe inn, men heller ikke det har ført til noe og de siste ukers uro tyder på at Tunis selv vil drive en avgjørelse fram. — Mannen bak denne folkebevegelse er den 48 år gamle, velhaven-

de og begavede advokat Habib Bourguiba, typen på den dynamiske partilederen. Det finnes ikke noe parlament i Tunis, men partier er der. Den opprinnelige frihetsbevegelse krystalliserte seg i partiet Vieux Destour (Den gamle turban), som står helt uforsonlig overfor franskmennene. Ved siden av denne oppsto før den annen verdenskrig Neo Destour (Den nye turban) som omfatter intellektuelle og byenes arbeidereklasser. Dens leder er Habib Bourguiba, og dette parti har i årenes løp svinget mellom fanatisme og samarbeidsvilje. Habib sier: Vi vil ikke kaste franskmennene i havet, men vi må vennligst be dem holde opp med å dirigere vårt liv. Da imidlertid franskmennene ikke viste vilje til handling, ble tonen mere truende. Han varslet allerede i november, at det ville bli opprør. I mens reiste to tunesiske ministre til Paris for å forhandle, men kom ingen vei, og nå står Tunis i flammer. Riktignok har franskmennene som svar arrestert Habib og brakt ham til et avsides sted i Syd-Tunis, men det hadde bare øket farten i motstanden og nå bølger den fra dag til dag, mens hele den turbanprydende verden følger utviklingen med åndeløs spenning. Habib Bourguiba kommer nok tilbake, for hans liv betyr ikke meget for begge parter, både okkupanten og tunesierne.

Ble Aftenpostens aksjer i N.T.B. tilbudt sjefen for Presseabteilung?

Et liknende tilbud skal være fremsatt av disponenten for en annen Oslo-avis

Det ville ha tatt seg eiendommelig ut om Direktoratet for flendtlig eiendom etter frigjøringen var blitt stor aksjonær i NTB

— Forts. fra side 1 —

Da tyskerne i april 1940 åpnet operasjonene i Norge (og Danmark), befant den ene av Aftenpostens to hovedeiere, overlage Lindboe, seg i Finland. Man vil huske den enestående sympati og offervilje finnene ble omfattet med av den norske befolkning i deres heroiske kamp mot russerne, man husker gaveinnsamlingene, fakkeltog til den finske legasjon, Toralf Øksnevads gripende, hjertevarme appeller gjennom sin radioreportasje fra den finske front. Man vil også erindre at det fra Norge ble sendt en rekke ambulanserbiler med medisinsk utstyr og personell. Tiltross for sine 64 år dro overlage Lindboe til Finland som deltaker i en slik ambulanse, et vakker og oppofrende trelk.

Da de foruroligende meldinger om den tyske invasjon kom, dro han straks hjemover, kom seg over norskegrensen og videre over fjellene ned til Lillehammer. Det skal ha vært i de dager da de engelske tropper trakk seg tilbake mot Andalsnes for å evakuere. Fra Lillehammer gikk den dramatiske tur videre til Oslo. Overlegen skal ha hatt meget interessant å fortelle fra den lange og risikofylte reise.

Den annen av de to hovedeiere, dr. Huitfeldt, som bekjent kong Haakans læge, oppholdt seg i de skjebnetunge apriidager i Oslo og forble her. I den første bevegde tid var altså dr. Huitfeldt alene om den øverste ledelse av familiens bladforetagende.

I denne forbindelse bør det kanskje for ordens skyld opplyses at ingen av de to læger eller de øvrige familie-medlemmer av direksjonen rømte av landet under okkupasjonen. Direksjonen var i funksjon den hele tid og hadde i sin hånd den forvaltningsmessige, økonomiske og tekniske ledelse av foretagendet. For dr. Huitfeldts og hans sønns og svigersønns vedkommende dog avbrutt av en tids opphold på Grini blant de gisler Terboven lot ta blant personer omkring kongehuset i et forsøk på å stanse ytterligere norsk-britiske raids på kysten. Overlegen Lindboe

fra 1. april. Denne avis medfulgte en tid som bilag til Aftenposten og andre aviser.

Økonomisk sett truedes avisen — naturlig nok — gjennom invasjonen av katastrofe. Størstedelen av landet var avskåret fra Oslo, alt var flytende og usikkert, inntekter sviktet — og millionforetagendet sto plutselig uten kapital, og uten reservefond, såvidt det kunne forstås. Allerede den 15de april så direksjonen seg derfor nødt saget til å skjære ned lønningene med 25 pst. Avisen levde bokstavelig talt på bankens nåde — som det ble sagt — og kassakreditt. — En plutselig gasjenedskjæring på en fjerdedel var naturligvis tungt for funksjonærbudsjetter som hovedsakelig besto av bundne utgifter, og det falt både bitre og skarpe uttalelser. Men hva skulle man gjøre, skjebnen var overmektig, og det kunne ha vært verre. — Mange undret seg i det stille.

Oslo Journalistklubb holdt et møte, fortelles det, hvor etter sigende Jørgen Juve gikk sterkt inn for at journalistene skulle nedlegge sitt arbeid etter at landet var okkupert, mens P. Chr. Andersen like sterkt skal ha talt imot Juves forslag og erklært at han (Andersen) ville gå tilbake til sitt arbeid. Det fortelles videre at en rekke journalister meldte seg ut av klubben i denne tid, angivelig fordi de var imot «samarbeidslinjen» eller kanskje retttere bare «arbeidslinjen». Det ville være meget interessant om klubbens sekretær ville løfte på sløret om disse begivenheter.

Såvidt man kan forstå, må tyskerne på et meget tidlig tidspunkt ha hatt planer om et eget presseorgan, det har antakelig vært et ledd i selve okkupasjonsplanen. For meget snart var forhandlinger i gang mellom dem og Aftenpostens eiere om trykning av «Deutsche Zeitung in Norwegen» i Aftenpostens officin. Hvordan disse forhandlinger kom i gang, har ikke nærværende forfatter fått opplyst, men man må selvsagt gå ut fra at initiativet er tatt av okkupantene og at underhandlinger er åpnet direkte eller muligens gjennom mellommann. At tyskerne

for de hardeste fysiske og psykiske påkjenninger på en imponerende måte — uten sin læge.

I Oslo gikk livet videre. Under nye former og nye problemer. Forholdene i Aftenposten stabiliserte etterhvert, hele landet ble igjen virke- og kundekrets. Den tyske sensur var til å begynne med mild, og innskrenket seg vesentlig til å overvåke at meddelelser som kunne skade de militære operasjoner og okkupasjonsmyndighetenes autoritet ikke fant vei til spaltene. Senere fikk man foruten den rene militærsensur også en «sivil» sensur som ble utøvet gjennom Reichs kommuniariats Presseabteilung og som ut gjennom okkupasjonsårene ble stadig strengere og mere omfattende.

Et smertelig streiflyv over pressetforholdene i de første uker av okkupasjonen gir redaktør Carl Huitfeldt i sin gripende krigsdagbok, offentliggjort i hans eget tidskrift Vår Tid. Huitfeldt var gammel Aftenpost-journalist, i årene 1930—36 var han bladets nyhetsredaktør, men drev senere egen forlagsvirksomhet. Ved okkupasjonsbegynnelse oppholdt han seg i Frankrike. Han stilte seg straks til den norske regjeringens tjeneste og var gjennom krigsårene presseattaché. I sin krigsdagbok skriver han under titlen «Fornedråelsens hovedstad» i Vår Tid nr. 3 for 1946 side 188 bl. a.:

Vichy, torsdag 15. aug. 1940.

Den franske pressen er en hård daglig påkjenning. Men det later ikke til at den norske er bedre. I går aftes fikk vi for første gang siden april se norske aviser, en bunke eksemplarer av Aftenposten fra tiden 10. 27. juli. Følgen var en søvnløs natt. Det var et rystende gjensyn med den norske presse. Det kunne få en pressemann til å rødme av skam. Hva sto det ikke å lese om Kongen, i ledende artikler . . . ?

Det bør kanskje tilføyes at bladet ble redigert av sine gamle redaktører.

I Aftenposten ble de økonomiske forhold stadig lysere igjen, på den ene side som følge av den økede «omsetning» og annonsenes tilbake

nomiske forhold var derfor gjensatt for en stadig og imponerende bedring.

Fra den forretningsmessige sektor kan også nevnes et eksempel på inngripen og hjelp fra okkupantens side i saker av betydelig økonomisk rekkevidde. Papirrasjoneringen er ovenfor nevnt, den ble stadig hardere og hardere. Kulturdepartementet ble bokstavelig talt bombardert med henvendelser, — brev og telegrammer fra aviser landet rundt om papirnøden, og kravene ble stadig flere og sterkere om at Aftenpostens aftenutgave skulle stanses og det der ved frigitte papir fordeles mellom de andre aviser. Departementet var stemt for en slik løsning av hensyn til de mange mindre avisers enorme vanskeligheter.

Sett ut fra en rent journalistisk synsvinkel vil det lett innsees at det under de daværende forhold for red. ville ha vært en lettelse å slippe det amputerte aftennummer og konsentrere seg om morgennummeret. Sett ut fra bedriftstekniske og økonomiske hensyn var bildet et annet. Å sløve aftenutgaven og måtte gi avkall på det papirkvantum den representerte, ville ha betydd en annonsemessig katastrofe — man behøver bare å tenke på den kolossale mengde «bvtteannonser» som da ville være blitt «hjem løse», for å forstå den økonomiske rekkevidde! Å presse flere annonser inn i morgennummeret var ugjørlig. Redaktørene overskred daglig grensen for tillatt annonsemengde, og myndighetene så gjennom fingrene med det. Lenger på den vei gikk det ikke an å gå.

Det falt i redaktørens lodde å varetta direksjonens interesser — denne gang som så ofte ellers. På tyske hold var man ikke særlig interessert i aftenutgaven, dets propagandistiske verdi var minimal for ikke å si null, og man forsto i gruppen ikke hvorfor avisen tvilholdt på den. Aftenutgavens fortsatte eksistens hang bokstavelig i en tråd som kunne bli klippet over når som helst. Direksjonen ønsket av lett forståelige grunner ikke å gi slipp på den og med den største energi framførte redaktøren derfor overfor myndighetene

V i bringer i dag et par bilder fra den siste krigs vederstyggelighet. Alle bilder er fra krigens siste fase og viser på en skremmende måte virkeligheten bak de krigførendes kommunikeer. I den «moderne» krig spørres det ikke om soldat eller sivilist, menn eller kvinne. Nedenstående bilder et seks år gamle, men har sin fryktelige aktualitet også i dag.

En polsk bondedame ligger skjendet og drept ved siden av vognen som skulle bringe hennes familie og eiendeler mot vest. Liket av en annen kvinne ligger med tildekket ansikt på vognen. Et eksempel blant utallige andre liknende grusomheter.

Gjennom byen Küstrin ved Oder arbeider fremskutte avdelinger fra Den Røde Hær seg fram mot vest. Fremmarsjen var skånseløs og i dens spor lå falne kamerater og drepte sivilpersoner som en eneste stor anklage.

kringkongehuset i et forsøk på å stanse ytterligere norsk-britiske raids på kysten. Overlæge Lindbo og hans sviger sønn, norsk okkupasjonsretningsmessige disponent og personalsjef) var overhodet ikke gjensidig for fengsling eller annen overlast fra okkupantens eller de daværende norske myndigheters side.

Tvertimot — fortelles det — hadde man inntrykk av at såvel tyske som norske myndigheter på alle måter tok hensyn til avisens og direksjonens interesser og forsøkte å hjelpe så langt råd var, og så i rent personlige saker. Det kan nevnes mange eksempler herpå såvel av økonomisk eller teknisk rekkevidde som av mer privat art. Dr. Huitfeldts svigersønn, som er disponent i bladet, fikk således tillatelse til midt under okkupasjonen å reise til Stockholm for å konsultere professor Olivecrona og la seg operere av ham. Etter endt kur vendte han tilbake til Oslo og sitt arbeid. Overlæge Lindboes svigersønn fikk anledning til å reise til Stockholm etpar-tre ganger og til København en gang i privat-juridiske oppdrag. Oppholdene i Stockholm ble benyttet til konferanser med representanter for Nygaards-volds-regjeringen om Aftenpostens fortsatte utgivelse. Disse eksempler bant mange synes å tyde på en meget forståelsesfull opptreden av myndighetene.

Men tilbake til apriidagene. Den 9. april kom — tross alt som lå i luften — som et sjokk på redaksjonen og avisen. Redaksjonen tellet flere offiserer, fra majors grad og nedover. På én unntakelse nær innfant de seg i redaksjonen, en til og med i uniform; noen akttet å melde seg ved sine avdelinger og sa adjø til kollegene, men invasjonen utviklet seg så hurtig, at det forble med det. «Farvellets rester tok middagsvinden». Man fant fort ut at det ville være formålsløst å dra ut, og at man kunne gjøre bedre nytte for seg på kontoret. Okkupasjonen — iallfall av Oslo og mange andre steder — var allerede et fait accompli. Den ene nevnte unntakelse var en kaptein som uten å komme innom redaksjonen reiste direkte til sin avdeling og fulgte den.

Det tør ikke virke forbausende at det hersket en nervøs og oppjagete stemning i kontorene. Man ventet at tyskerne nårsomhelst skulle dukke opp og besette avisen. På et redaktør-forvarelse ble en uarstig, engelsk karikatur av titler for sikkerhets skyld fjernet fra veggen, og det var heller ikke fritt for at endel uhensiktsmessige papirer og brevskaper ble lagt tilside. Bedre fore var enn etter snarheter det jo. Men man glemte dog ikke at man var avis — reportasje ble satt i gang på begivenhetene og deres konsekvenser, og fotografene sendt på byen for å forevige tyskernes innmarsj i Oslo, — — resultatene er vel ennå å finne i Universitetsbibliotekets avissamlinger, hvis ikke numrene er blitt fjernet.

Ingen tyskere dukket opp i avisen. Hverken denne dag eller de neste. En av disponentene fikk derimot besøk av to representanter for NC som i meget korrekt og forretningsmessige former traff avtale om trykning av Fritt Folk

kringkongehuset i et forsøk på å stanse ytterligere norsk-britiske raids på kysten. Overlæge Lindbo og hans sviger sønn, norsk okkupasjonsretningsmessige disponent og personalsjef) var overhodet ikke gjensidig for fengsling eller annen overlast fra okkupantens eller de daværende norske myndigheters side.

Det synes å framgå av forskjellige utsagn at tyskerne under forhandlingene ikke har gått fram med trusler og tvang, tvertimot synes det hele å ha foregått i meget urbane former og så hurtig ført til et gunstig resultat at tyskerne allerede den 20. mai — bare halvannen måned etter invasjonen — kunne sende ut første nummer av «Deutsche Zeitung». Det må sies å være noe av en prestasjon når man tenker på det vel dige forarbeide som nødvendigvis må ha gått forut for utgivelsen. En avis lar seg ikke stampe opp av jorden på en dag eller to. Et rykte vil vite at trykningskontraktens inngåelse ble feiret med en middag på Grand Hotel hvor vertskapet skal ha ligget i en av Aftenpostens disponenter hender.

Ifølge kontrakten stilte Aftenpostens eiere hele avisens tekniske apparat til rådighet for tyskerne, videre avisens rikholdige og verdifulle klisje- og klipparkiver (innland, utland, biografier osv. osv.) og bibliotek. Videre den nødvendige kontorplass for den tyske redaksjon og avisadministrasjon, som viste en stadig sterkere tendens til å svulme opp og kreve mere plass, plass som måtte avgis av Aftenpostens egne kontorer. — Med tilsvarende sammenstuvning av dette blads funksjoner. At Aftenpostens centralbord også måtte betjene tyskerne, er en teknisk selvfølge. Til trykningen av «Deutsche Zeitung» kom snart også trykning av Wehrmachtsorganet «Wacht im Norden» som gikk til de tyske soldater i Norge og Finnland, en rekke andre trykksaker såsom romaner etc. på tysk, trykt i magasin-format, og avsett til underholdning for soldatene. — Endelig trykte bladet hver dag særutgave av de tyske hærberetninger til oppslag i de tyske forlegninger.

En mengde tyske damer og herrer arbeidet i huset. Aftenpostens direksjon satte i gang kurser i tysk for sitt eget personale (både for begynnere og viderekomne), forat tyskerne skulle kunne få den best mulige service. Og det berettes mangt og meget om «samlivet» i det store kompleks i disse årene, selv ikke den lille Gud Amor kunne dy seg for å drive sitt spill inter muros, hvor tysk cigarrøk blant seg med den skarpere lukt av ekte norsk «himeavla»!

I og med den fullstendige kapitulasjon 12. juni var som kjent krigen i Norge slutt og okkupasjonen utvidet til å omfatte det hele land. Kongen, kronprinsen og regjeringen forlot landet. Kongen hadde tross sine 68 år klart de strabasiose og farefylte to måneder på stadig reisebot og utsatt

forholdet stadig lysere igjen, på den ene side som følge av den økede «omsetning» og annonsenes tilbakevenden, på den annen side på grunn av de tyske kontrakter som ga fullbeskjeftegelser for det tekniske personale. Litt etter litt kunne man vende tilbake til de gamle gasjer, og det kom også dyrtidstillegg og flere gratialer i form av ekstra månedslønner, samt en stor stilet forsyningstjeneste med fødemidler av forskjellig art som personalet fikk kjøpe ifølge en meget rimelig trekkordning. Forsyningskontoret og dets enestående dyktige sjef kunne gle seg ved en kolossal popularitet; det sto ry av det langt utenfor avisen, og det kom utsendinger fra andre bedrifter og etater for å se og lære av hensyn til start av liknende «samvirkelag». Som leder av forsyningskontoret var direksjonen i den overmåte heldige situasjon å kunne få en av Oslos dyktigste og mest kjente avis-disponenter hvis blad var blitt stoppet. Hans innsats vakte den største beundring og takknemlighet på alle hold.

I det hele må det sies at avisens arbeid til personalets beste var imponerende. Den midlertidige knapphet i okkupasjonens første tid var blitt oppveiet og meget mer enn det. Avisens drift gikk utmerket, og personalet høstet til stadighet fordeler av det. Man kunne være fristet til å si at direksjonens devise var Barbra Rings berømte uttrykk: «Litte no knussel». I 1944 forelå til og med fullt ferdig utarbeidede planer fra direksjonen om en storstilet pensjonsordning for det tekniske personale, en ordning som ville ha kostet bedriften en uttelling på atskillige hundre tusen. Ved uravstemning blant personalet ble ordningen merkelig nok forkastet.

Avisens opplag steg stadig. Under unntakelsestilstanden i 1941 ble det etablert en «abonnentstreik» som i løpet av etpar-tre uker medførte en nedgang i abonnementtallet på ca. 14,000, men så begynte det umiddelbart å gå oppover igjen, og etter nye tre-fire uker var ikke alene nedgangen utliknet, men tallet var øket ytterligere med 7—8000. Og siden fortsatte oppgangen, inntil papirrasjoneringen i 1942 satte bom for nye abonnenter. Mar. lå da på det høyeste abonnementtall Aftenposten inntil da noensinne hadde hatt ca. 95,000; mange tusen tegnet seg på «ventelister», mens nummere av avisen utover landet ble solgt til svartebørspriser eller gikk på deling i «lesesirkler». Et karakteristisk tilfelle fra denne tid kan nevnes: I et dødsbo var arvingene skjønt enige om delingen av avdødes etterlatenskaper, men da man kom til spørsmålet om hvem som skulle få overta abonnementet på Aftenposten, ble det bitter strid! Noe liknende hendte i en skilsmisessal, hvor begge parter var fullt enige om alle detaljer i deres oppgjør — unntaken om hvem som skulle beholde Aftenposten! Myndighetene måtte avgjøre det.

Hadde avisen dengang fått tilstrekkelig med papir, er det ikke tvil om at opplaget langt ville ha overskredet 100,000. Til dette kom — som alle vil huske — en meget betydelig annonsemengde. De øko-

ke å si slipp på den og med den største energi framførte redaktøren, derfor overfor myndighetene de argumenter som talte mot sløyfing, alle de uheldige konsekvenser det ville ha for bedriften og også for publikum, og meget sterkt ble det understreket hvilken betydning det måtte ha for myndighetene å ha et meddelelsesmiddel som i gitt tilfelle setter dem istand til i løpet av få timer å nå flere hundre tusen personer, i en tid da man var uten radio.

På grunn av denne intense motstand og de dimensjoner saken hadde antatt, ble Reichskommissar personlig koblet inn på den. Og så hendte det utrolige at Terboven i egen person innfant seg i Aftenpostens kompleks i Akersgaten for på stedet å sette seg inn i sakens detaljer. I en konferanse redgjorde redaktørene inngående for alle de uheldige følger for forlaget det ville ha hvis aftenutgaven ble stanset, og for hva som forevrig talte mot sløyfning.

Det fulgte en lengere drøftelse, som var både dramatisk og full av spenning. Den endte med at Terboven erklærte at Aftenposten også denne gang skulle få det som den selv ønsket. Han forsikret at man kunne ta det med ro, idet han skulle sørge for at Aftenutgaven ikke ble rørt. Så tok han elskverdige farvel og gikk ned til sin store bil som ventet på Aftenpostens gårdsplass. Vaktene ga tegn, portene åpnedes, trafikken i Akersgaten ble stanset, idet bilen kjørte ut. Aftenpostens Aftenutgave var reddet! Det er vel unødvendig å tilføye, at meddelelsen herom vakte stor tilfredshet i bladhuset. Betydelige verdier var brakt trygt i havn.

At Reichskommissar Terboven personlig hadde innfunnet seg i Aftenposten, vakte som naturlig kan være en voldsom oppsikt blant norske myndigheter i Oslo. Det kan vel også ha vært den dyper mening med besøket. Ialffall fortelles det at det på norsk hold senere ofte het at Aftenposten var «et hellig dyr» som man måtte være forsiktig med å røre ved.

Tyskernes forekommenhet og hjelpsomhet ytret seg forresten på mangfoldige måter. Den papirfabrikk avisen var interessert i, oppnådde således leveranse av et moderne apparatur for elektrisk oppvarming som under de rådende brenselsvanskeligheter var til stor lettelse ved fabrikkasjonen. Når man betenker hvor sterkt belastet tysk industri var med krigsleveranser, er tilfellet bemerkelsesverdig. Leveransen vakte også megen tilfredshet.

Men var tyskerne tjenstvillige mot Aftenposten, så synes det også å være blitt vist forekommenhet — eller hva man skal kalle det — den motsatte vei. Ialffall får man et visst inntrykk av det når man hører at et medlem av Aftenpostens direksjon skal ha tilbudt sjefen for den tyske Presscabteilung å få kjøpe en større del av Aftenpostens aksjer — det nevnes 100 — i Norsk Telegrambyrå. Et liknende tilbud skal forevrig være fremsatt av disponenten for en annen Oslo-avis. For denne siste avis' vedkommende skal det ved en senere anledning være blitt opp

Dette bildet ble tatt av en tysk krigskorrespondent og viser liket av en gammel mann som ligger over gravene til to tyske soldater. Bildet er ikke vanskelig å tyde: en gammel bonde forsøkte kort før russernes innmarsj å plyndre soldatgraver. Ingen vet fra hvem eller hvilken side den kulen kom som ga hans forehavende slik en brå slutt.

lyst at motivet var å skaffe penger. Tilbudene ble imidlertid ikke akseptert. Heldigvis får man si. Det ville jo ha vært eiendommelig om Direktoratet for fiendtlig elendom etter befrielsen var blitt storaksjonær i NTB. Det vil være av stor interesse å få kjennskap til de nærmere omstendigheter ved denne sak.

Tilslutt et lite tilfelle av mer kurios art som forteller at «barbarerne» i Reichskommissariatet ikke manglet humør. Dr. Gulbrand Lunde var meget lite begeistret for «Fantomet» — den kjente tegneserie. Han mislikte dens ofte brukte bokse- og slagsmålsscener og mente at den kunne ha en uheldig innflytelse på barn og ungdom. — Desuten syntes han det ville være bedre om norske tegnere fikk slippe mer til, subsidiært at man brukte nordiske tegneserier som allikevel var mer i slekt med vårt eget lynne.

Å sløyfe Fantomet ville jo ha utløst et rama-skrik fra landsende til landsende. Det ble derfor en kraftig dragkamp som endte med at Fantomet — som alltid! — trakk det lengste strå, dog med den innrømmelse at særlig brutale slagsmålsscener skulle kuttes vekk.

Fantomet fortsatte senere under hele okkupasjonen tiltross for at vanskelighetene med å framskaffe matriser og avtrykk var kolossale. Fra Amerika — som jo lå i krig med Tyskland — gikk sendingene med båter til Arkangel og derfra over Stockholm til Oslo, andre sendinger med fly halve eller rettere hele jorden rundt. Postens veier var uransakelige. En gang hendte det uforklarlige at en matrise-pakke kom med fly fra København som kurerpost gjennom Reichskommissariat i Oslo! Men fram kom Fantomet tvers over frontlinjer og ubåtsperringer og landegrenser som ellers var lukket med bom og slå. Og tyskerne så

på ham med humør. Det norske folk bør være oppmerksom på at når det gjennom de lange okkupasjonsår daglig kunne finne atspredelse og avspenning i den trikotkledde, maskerte jungelherre av amerikansk opprinnelse og hans eventyrlige opplevelser, har de tyskerne å takke for det.

Ovenfor er gjengitt noen små snapshots og glimt først og fremst fra sommeren 1940, men også enkelte trekk fra de derpå følgende år. En utførlig gjennomgåelse av alt foreliggende stoff fra okkupasjonsårene er ugjørilig i en avis av plass hensyn. En bok er, såvidt vites, under forberedelse og den vil forhåpentlig gi kompletterende og utførligere opplysninger til belysning av pressesektoren under okkupasjonen. Det kan trenge, både for å motvirke rykte- og legendedannelser på feilaktig basis, og for å fullstendiggjøre det materiale som nå er under vitenskapelig granskning.

Hvis det skulle ha innsneket seg noen misforståelser eller nøyaktigheter i ovenstående notater, vil forfatteren — og også «8. Mai's» redaksjon — som før nevnt være takknemlig for å bli gjort oppmerksom på det og få oversendt alle nærmere detaljer.

Tilskuer.

Norsk kriminalfilm innspilt i (?) kirke!

NØDLANDING kalles den nye kriminalfilmen som har suksess i dagens Norge. Vi henstiller så sterkt vi kan til alle bisper, prester, lærere og foreldre å se hva norsk film har å by. Samtidig søkes etter historiske paralleller i kunst og religion.

Nettside.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie, 2014

Om den korporative staten

II.

DET MODERNE NÆRINGS-LIV kan sies å bestå av seks naturlige hovedgrener: jordbruket, industrien, handelen, kreditvesenet, trafikkvesenet og de frie yrker. Hver og en av disse grener fyller en bestemt funksjon i samfunnet. Hver og en stykker seg etter opp i en rekke forskjellige yrker og bransjer. Det finnes derfor ingen mulighet til å utarbeide noe generelt og for alle yrker gyldig skje ma. etter hvilket den korporative organisasjon kan bygges opp. — Men det organisatoriske hovedprinsipp er følgende: Samtlige foretagender innen en bransje skal med sine arbeidere, funksjonærer og ledere være tilsluttet bransjens korporasjon. Korporasjonens styre utnevnes ved valg og består av representanter for sjefer (eiere), funksjonærer og arbeidere innen korporasjonen. Regjeringen tilsetter en, i forholdet til nevnte parter upartisk ordfører, en mann som tilsvarer en forliksmann ved arbeidskonflikter. Korporasjonen er sammensluttet i hovedkorporasjoner, f. eks. de 6 nevnte hovedgrener.

HOVED-KORPORASJONENE SKAL DELVIS tilknyttes til den sentraladministrasjonen, som forvalter statens næringspolitiske oppgaver. Således skal hovedkorporasjonenes valgte styre være tillitsråd ved disse sentraladministrasjonene og der ha visse rettigheter eller fullmakter. Derved innføres korporatismen kontroll over sentralforvaltningen ved folkevalgte fagorganer. Bak denne tendens ligger en streven etter størst mulig samvirke mellom det frie næringsliv og statsforvaltningen. En intim kontakt mellom næringslivets fritt valgte tillitsmenn og statens embetsmenn betraktes som et ledd i avbyråkratisering av byråkratiet. Som et høyeste korporativt organ står over hovedkorporasjonene et næringsråd, i hvilket regjeringssjefen eller en representant for ham skal presidere. Dette skal være det øverste kontaktorgan mellom statsmakten og næringslivet.

HER ER I GROVE TREKK skissert hvorledes det korporative organisasjonsprinsipp vil avløse klassekampen med et folkesamvirke. Det er imidlertid gitt at en omlegning av samfunnets rene organisatoriske former ikke muliggjør et sådant folkesamvirke hvis den egentlige årsak til de sosiale motsetningene, nemlig spenningen mellom arbeide og kapital, ikke bringes ut av verden. Som selve grunnstenen i det korporative samvirket nybygg står derfor hva man kan kalle: den korporative form for foretagendene, f. eks. de industrielle bedrifter. For nærværende er eierne til den i et foretagende investerte kapital også eiere av foretagendet som sådant. Hvis dette gjennom en god ledelse og dyktige arbeidere går fremad, kan denne kapital nødvendigvis bli opprinnelig kapitalinteressenter har i stor utstrekning monopol på denne form for gevinst, da lederens, funksjonærenes og arbeidernes andeler er fastlåst ved lønnsavtaler. I mange tilfeller er naturligvis

være helt likestilte parter i foretagendet og den gamle sosiale motsetning i det kapitalistiske samfunn utjevnes etterhvert. Det må også understrekes at arbeidernes stilling etter den korporative form blir betydelig sterkere enn den ville bli etter visse diffuse, sosialliberale teorier om gevinstdeling for de i bedriften ansatte.

MAN HAR KRITISERT korporatismen fordi den formenes å være et altfor bråket system. at den skulle være for skjematisk og ikke tar hensyn til livets vekslende krav og behov, for at den skulle være ensbetydende med sosialisering, for at den skulle være et naturlig uttrykk for diktaturstreben. for at den skulle konservere kapitalismen og for at den skulle gi arbeiderne en altfor sterk stilling i næringslivet. Disse angrep står dels stikk i strid med hverandre, hvilket har sin årsak i at de fremsettes fra grupper med motsatte interesser. De er dog lette å gjendrive. Påstanden om korporatismen som et særlig innviklet system kan bare forklares ved bristende kjennskap til det nåværende organisasjonsvesen, som er så kronglet at det ikke fra noe land i verden finnes noen fullstendig fremstilling av dets oppbygging og karakter. Det forekommer dobbelt — for ikke å snakke om trippelorganisasjoner i lange baner, organisasjonene går ofte i veien for hverandre, de konkurrerer ikke bare om medlemmer, men også om arbeidsoppgaver. Korporatismen gir her en forenkling ved at den skaper visse ensartede normer for organisasjonenes bygning og innbyrdes relasjon. At denne ensartethet skulle være skjematisk, kan bare den påstå som ikke har satt seg inn i korporasjonens arbeidsmåte. De ofte detaljerte diskusjoner gjennom hvilke man nå søker å komme fram til en for hver yrkesgren passende sammenslutningsform er det beste bevis på korporasjonens tilpassningsevne. At en samfunnstendens som søker å frigjøre foretagendet fra kapitalen skulle bety en sosialisering, er nærmest urimelig. Man sier vel at staten lett kan komme til å overta korporasjonene når de en gang er ferdige. Men da kan staten like lett overta klasseorganisasjonene i det kapitalistiske samfunn.

KORPORATISMEN DELER OPP SAMFUNNET og dets medborgere i en mengde smågrupper, som så alle sammenføres i et naturlig system. Ved at disse smågrupper får et lovfestet selvstyre blir de grunnlaget for et folkelig selvstyre og derved for friheten, hvilken gjør korporatismen til et vern mot diktaturtendensen, som det nåværende samfunn er så overfylt av. Sådanne korporatismen nå er blitt utformet er den kommet langt bort fra sine første famlende skritt i det fascistiske diktators skygge. De gamle de-

mokratier med sine lettsuggererte massepartier står diktaturet meget nærmere enn korporatismen.

HVORLEDES ET SAMFUNNS SYSTEM som avskaffer kapitalens enerett til produksjonsmidlene skal kunne konservere kapitalismen, gjenstår å bevise. Ideen er nærmest urimelig. At arbeiderne skulle få en for sterk stilling derved at de blir likeberettigede med kapitalinteressentene er et uttrykk for mistro til arbeiderne, som savner støtte i virkeligheten. Arbeiderne har rett til samme stilling i samfunnet som alle andre grupper. A fornekte arbeiderne deres rett, det er å fornekte verdien av et folkefellesskap. For uten en likeberettiget arbeiderklasse kan intet folkefellesskap bygges opp.

NÅR MAN SLUTTELIG GJØR gjeldende at korporatismen blir en tvang derved at tilslutningen til korporasjonene er obligatorisk, da må fremholdes, at så lenge til slutningen er frivillig må organisasjonene slåss innbyrdes om medlemmene og utover et sterkt trykk på den enkelte. Er tilslutningen derimot obligatorisk oppstår intet sådant trykk. Korporatismen betyr derfor øket frihet for den enkelte innen rammen av et moderne organisert samfunn.

JEG HAR FORAN SØKT Å SKISSERE omrisset av den europeiske reformbevegelses planer for oppbygning av et nytt og bedre samfunnssystem, som, uhyre misvisende, av de nå regjerende «demokrater» betegnes for «nynazisme». Stoffet er så omfattende at utredningen dessverre ble noe lang. Det som her er skrevet ble under en interessant afterkonferanse tatt ut av dr. Engdahls bok og deretter nedskrevet. Vårt utmerkede blad og vi selv utover landet befatter oss altfor meget med det som var, personlig føler jeg et friskt pust ved også en gang å se framover, fram til en lykkeligere tilværelse. I allefall for våre etterkommere.

A. B.

Politiske kannestøpere

Av Ivar Frihaug — Oslo

Det var nok ikke bare på Høibergs tid at det forekom politiske kannestøpere. Ehver tidsbolk har sine representanter for rasen.

Når vi tenker på eller snakker om politiske kannestøpere eller «kannestøperier», så er det ikke håndverket vi tenker på, men det ofte nok så misserable resultat som fremkommer, når en mann kaster verktøyet, og gir seg av med å ordne opp med verdens utviklingen.

Våre hjemlige koryfeer på området har spesialisert seg på noe de kaller «planøkonomi», hvor planen er over-

latt til Olav Oksvik å stille med mens økonomien iallfall ble grunnlagt av Erik Brofoss. Han formet slagordet om den «pussige» skattebetaling, og da alt var kommet i god gjenge, så skatteytene syntes det ble pussigere og pussigere med denne betalingen, og pengene strømmet inn i statskassen, trakk han seg tilbake og begynte med handel. Han driver nå kooperativforetningen NORGE til alles udelte tilfredshet. «Foretningen» går glimrende med overfylte varelager i alle avdelinger.

Men som det var på gammel testamentlig tid med de store og de små profeter — mest av de siste — så har vi også store og små «kannestøpere». Under verdenskrigen hadde vi et triumvirat som for evige tider vil beholde tittelen «De tre store». De er så velkjente, at «8. Mai» kan spare spalteplass ved å unnlate å repetere nav-

Tanker til overveielse:

De som danset rundt gullkalven

Kartoteket over dem finnes

«Vart tok likheten för lagen vägen?»

(Borgermester Bends, Göteborg 1950)

Hr. redaktør!

Var det ikke en taktisk riktig framgangsmåte å offentliggjøre navnene på de 286,241 kvinner og menn, som under krigen tok jobber hos tyskerne? Listene ble fra Zahlmeister-kartotek og bøker kopiert til senere bruk. Den inkluderer også alle som solgte varer til tyske enheter og senere supplert med navn på en hel del, som solgte varer til enkeltpersoner.

På listen — eller rettere i kartoteket — finner en folk som meldte seg til kjøkkentjeneste, andre som meldte seg til de tyske arbeidsplasser for å bygge barakker, flyplasser o. m. a. folk som meldte seg til å reparere feltkjøkkener og andre feltkjøretøyer (dels til bruk i Finnland) (på Nyland, pr. Strømmen), folk som møtte fram og nesten truet seg til å seige truger til tyskerne for bruk under vinterfelttoget i Finnland (Solør) — de var enten utkommandert (da har de en bestemt bokstav på kortet) men den langt overveiende delen var frivillige, som stillet sine egne arbeidsherrer (fra restaurantene til sporvognsselskapene og fabrikkene) i bet for kvalifisert arbeidskraft.

Og det var slett ikke bare folk av kategorien arbeidere — skjønt disse jo var et overveiende flertall på over 90 pst. — nei da — det var ingeniører, arkitekter og forretningsfolk av alle arter — som meldte seg til denne dansen rundt gullkalven, uten å tenke på «det deilige landet vårt», dette som de derved forrådde — idet de virkelig bisto fienden og i langt større grad enn de mange som er dømt for det. Tvert i mot kan det bevises, at de dømtes «bidrag» til «støtte fienden» oftest har vært helt ubetydelig og oftest negative ja i ikke så helt få tilfeller virkelig skadelige for fienden. Det var jo derfor tyskerne satte

jøssinger høyere enn NS-folk, da disse ofte pleiet omgang med dem, hjalp dem svartebørsmessig m. v. Ja det var mange slags «gode nordmenn» av tyskerarbeiderne — forresten la oss ikke bruke ordet nordmann om disse menn og kvinner, som frivillig hjalp fienden ved direkte innsats til å øke hans krigspotentiell. De fikk gode jobber alle — og dessuten kaffe, sukker, mel, tobakk og brennevin. Jo, De har rett, det var nordmenn blant dem — Jeg mener NS-folk — men kun 1 for hver 1085 av de andre — ja det vet vi også, for medlemmene av NS fikk sammen med frontkjempere o. a. også sin bokstav på kartotekkortet.

Men det allerverste av det hele er følgende: Blir De, kjære medforfulgte sjikanert eller motarbeidet av en eller annen fordi De har vært medlem, A.T.-mann, deltatt som soldat etc. — så vær helt forvisset om at 99 pst. av dem, som gjør det, er blant de 286,241 i Zahlmeister-kartotek. Og det merkelige er at det ikke spiller noen rolle om vedkommende har sittet på Falstad, på Grini eller en av de andre leirene, ti mange av dem satt der nettopp for tyverier fra tyske lagre, forøvet mens de var i arbeid for tyskerne.

Fest Dem bare ved en eneste, eneste ting: Blir De sjikanert eller forfulgt på grunn av Deres åpenbare forhold under krigen så har vedkommende dermed øyeblikkelig røpet, at han eller hun har noe å skjule: enten at vedkommende er tyskerarbeider, eller at han er sofajøssing — slike som De vet bare satt hjemme og kjøpt på svartebørs, mens deres meningsfeller ofret livet under sin seige og egyptiske kamp mot dem, de anså for fienden — eller vedkommende kan ha bistått tyskerne med å trykke formidling — ja — tenk bare på «Aftenposten» og «Dagbladet» uforsonlige holdning.

Deres ærbødige

«En av dem».

!

London: «Financial Times» kan for telle at Tyskland snart kan bli istand til å begynne tilbakebetalingen av sin etterkrigs-gjeld. I årene 1949 og 50 er den tyske eksports verdi fordoblet og i 1951 er den hittil tre ganger så stor som i 1949. Alt tyder derfor på at Tyskland innen lenge også vil kunne betale renter på sin førkrigs-gjeld og begynne den store tilbakebetaling. Dette skjer mens de såkalte seirherer krymper seg under sine dollarunderskudd.

Det må jo være noe ved tyskerne allikevel. De kan arbeide og de vil betale for seg. Kanskje disse egenskaper er en av årsakene til den evige misundelse som er krigens egentlige årsak. (Red. anm.)

stri som kan brukes til militær produksjon stille alle krigsforbrytere for

Medløpere

Kjenner du noen av den mest foraktelige hop som man kan betegne som medløpere? Under okkupasjonen, da NS hadde ledelsen, meldte noen «Heimefrontere» seg inn i NS for å stå seg best mulig m i det statsbærende parti. Det kunne jo være fordel ved det og kanskje det slang et «bein», som ikke var å forakte. Det var også dem som var holdt i forvaring på Berg, som stadig framholdt overfor ledelsen, at de ikke kunne forstå, hvorfor de var holdt i varetekt — de var da «enig» med NS og de hadde da bare NS-venner på hjemstedet. Og tyske offiserer var de sammen med daglig og disse vanket ut og inn i deres hjem osv. Men når «frigjøringen» kom, fikk man se deres sanne ansikt — de ble «Heimefronten»s mest pågående og argeste motstandere av dem som hadde vært NS. Man kunne treffe på slike folk nærsagt innen alle stender. Det var også atskillige av slike folk i de større byer. I Oslo t. eks. var det over 200 slike som meldte seg inn i Hirden, men de ble gjennomskuet og fjernet. Og så havnet de i Sverige, hvor de gjorde ordentlige bravader og kom hjem som «befriere» eller «smørgås» som de populært benevnes.

Jeg antar De kjenner typene?

Blant jurister var det også dem som spilte NS-vennlige for å få saker. Det var lønnsomt; men i grunnen behøvet ingen noen «forsvarer», da alt var laget istand på forhånd. Hadde de som ble «dømt» ved standretene dengang visst, hva de nå vet, så hadde alle ækket å ha noen «forsvarer». Mange jurister var så ubluge å forlange honorar på forskudd, selv om de ikke var privat beskikkede. Alle offentlig oppnevnte forsvarere hadde jo sitt honorar av Staten og hadde ikke krav på noen godtgjørelse av «den anklagede». Har De betalt noe salær — uten å ha forlangt en jurist som privat engasjert — så har man intet å betale og kan kreve salæret tilbake betalt. Det er mange slike tilfeller. — Og hvem var ikke i den tid medløper av De kgl. norske arbeiderparti og er det kanskje enda. Man ville gi sin omgangs-krets forståelsen av å være borgerlige samtidig som de kryper og søker for arbeiderpartiet. Dette er den mest foraktelige type som eksisterer. De er opportunist og bare tar hensyn til sin egen lommebok. — Når man heretter trenger jurister for sine affærer, så bør ingen av de politisk forfulgte ennsjere disse jurister med «janushode». Det er den mest foraktelige og upålitelige rase som overhodet eksisterer. Derfor bør enhver politisk forfulgt, som heretter trenger juridisk assistanse, nøye vurdere hvem man velger til å hjelpe seg.

Argus.

Ikke du, bare jeg!

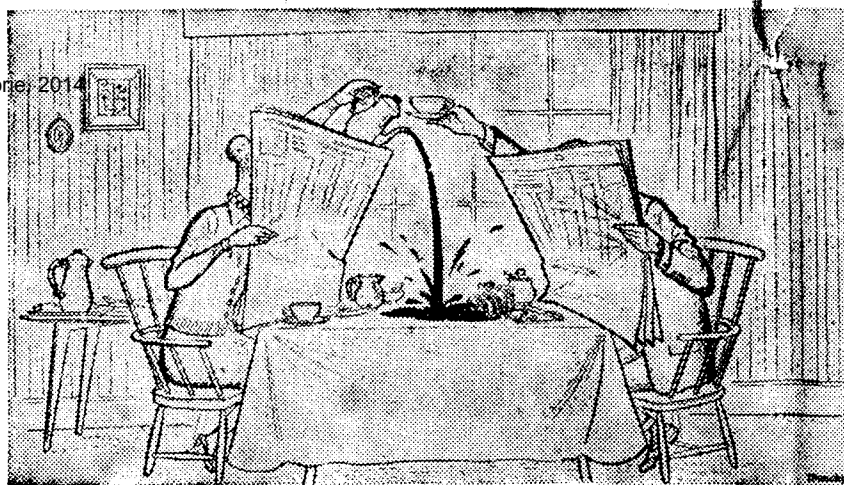
Stortingsvedtaket, at de stortingsmenn, som har vært medlemmer av Nasjonal Samling skal utelukkes fra pensjon, er vel noe av det mest tåpelige som kan settes på trykk.

For det første er skattene nå så trykkende for folket, at man burde betenkt seg flere ganger før man besluttet å sette et slikt vedtak ut i livet i en tid som denne. For det annet er stortingsmennenes lønning-

pital i Norge. De opprinnelige kapitalinteressenter har i stor utstrekning monopol på denne form for gevinst. Lederens funksjon i disse okkupasjonshistorier er fastslått ved lønnsavtaler. I mange tilfeller er naturligvis kapitalinvestor og leder en og samme person, men i voksende grad er dette ikke lenger tilfellet. Alt ettersom spesialistenes rolle i produksjonen vokser på kapitalistenes bekostning er det klart at den gamle ordning må fremkalle misnøye. Korporatismen bringer her en radikal endring, idet eiendomsretten til hvert foretagende overføres til lederen (siefen). — Aksjeeierne eller kapitalinteressentene eier den av dem i foretaket investerte kapital. En normal rente av denne kapital tilkommer dem med samme rett som arbeiderne får sin lønn.

OPPSTAR ØKET GEVINST fordeles denne således at med samme prosent om kapitalinteressentene får øket utbytte, får arbeiderne gevinsttillegg på sine fastlagte gaster og lønninger. Arbeidere og kapital skal således

Fru Hansen forsøkte selvsagt å skyte all skylden på sin bedre halvdel. Det gikk imidlertid ikke denne gang for hun var like opptatt av «8. Mai» som sin mann.

La ikke et eneste nr. av avisen gå ifra Dem. Tegn Dem som abonnent allerede i dag. Send kr. 16.— til avisens ekspedisjon, boks 41, Kristiansund N. og De mottar avisen gjennom posten hver uke.

Johan Scharffenberg:

«8. Mai»

kronikk 15. februar 1952

Straffede og ustraffede gjerninger

I nr. 1. 52 gjenga vi et innlegg av o.r.sakfører Reidar Soot og et tilsvarende fra professor Werenskiöld. Nå har overlage Johan Scharffenberg selv rykket ut med et mektig tilsvarende. Vi gjengir det etter «Morgenbladet» nr. 5, 52:

Et uttømmende svar på o.r.sakf. Reidar Soot's artikkel («Morgenbl.» nr. 289) leder inn på store omstridte prinsippsspørsmål.

Vurderinger av «riktig» eller «uriktig» handlemåte bestemmes ikke utelukkende av fakta som kan bevises, og av derav trukne logiske slutninger, også følelser spiller inn, og på deres felt kan det ikke føres «bevis». Derfor taler vi om «rettsfølelse», derfor har både sedvanerett og skreven lov vekslet fra tid til tid, fra folk til folk og kan være forskjellig hos nærbeslektede kulturfolk på samme tids punkt.

Hva menes med en «rettferdig» dom? Selvfølgelig skal premissene stemme med bestemte faktiske forhold, og disse forhold skal logisk kunne henføres under bestemte straffebud som var gyldige på gjerningstiden.

Men også den subjektive skyld må tas med i oppgjøret (la oss her holde tilregnelighetsspørsmålet utenfor): forsto tiltalte at han brot straffeloven? eller om han forsto det, fant han det allikevel riktig å bryte den skrevne lov?

Det er allmenlig erkjent at ekstraordinære forhold kan gjøre det «urettferdig» å straffe et lovbrudd.

Forfatningsbrudd, drap, voldshandlinger, ødeleggelser, bankroverier er i stor utstrekning blitt upåtaalt etter 8. mai 1945 når utøverne var på den rette siden, men samme slags handlinger er blitt strengt straffet hvis utøverne tilhørte NS.

De kommissariske statsråder, Johannessøn, Ravner og Sandberg, ble frikjent, men hadde de stått i NS ville de blitt straffet like strengt som sine kolleger.

Tiltale eller dom er altså blitt avgjort etter vedkommendes politiske standpunkt, det vil si: etter sinnelaget. Dette strider mot min rettsfølelse, jeg kan vel ikke bevise at min vurdering er «riktig», men jeg hevder at irrasjonelle innflytelser spiller inn også i alle andre menneskers vurderinger.

Dette gjelder i høy grad det såkalte rettsoppgjør, derfor er det umulig å komme til enighet, ikke bare mellom på den ene side de titusener som selv er straffet som «landssvikere», og deres pårørende, og på den annen side den majoritet som ikke selv er rammet.

Også denne majoritet er innbyrdes uenig, dels fra først av, dels etterhånden. Jeg har helt fra først av tatt skarp avstand, og jeg har en viss teft at reaksjonen vokser. Er ikke en og annen straffet «landssviker» allerede blitt valgt til ordfører?

Navnlig vokser erkjennelsen av at mange dømte «landssvikere» i hele sitt liv har vært like hederlige og like nasjonale som gjennomsnittet, og at

det har vært brodne kar også blant de ustraffede (f. eks. de titusener som frivillig tok arbeid for tyskerne).

Det norske folk kom under okkupasjonen uforberedt opp i ekstraordinære forhold. Mange vurderte feil. — Etter frigjørelsen satte de seirande seg til doms over de tapende.

Det er fare for en ny og verre okkupasjon, den må vårt folk møte psykologisk forberedt. Derfor kan drøftelse av rettsoppgjøret gi veiledning for fremtiden.

Da jeg ikke gikk inn på selve dommen, burde Soot skjont at min omtale av «behandlingen» gjalt de forhold Hoel omtalte i sin bok side 7—8. Under varetektoppholdet fikk «landssvikerne» strengere behandling enn andre fanger. Jeg anså dette som urettferdig og kanskje lovstridig.

Under normale forhold ville varetektfengsel ikke blitt brukt overfor en mann som Hoel. Det var ingen grunn til frykt for at han skulle forspille bevisene eller flykte.

Den fornyede arrestasjon 3. juni 1948 på grunnlag av hemmelige dokumenter (s. 9) var en usømmelighet, heldigvis løslot retten ham 5. juni.

Forskriftene ved prøveløslatelsen (gjengitt i «Morgenbladet» nr. 287) gjør inntrykk av overlatt sjikane fra fengselsmyndighetenes side. Tilfellet er ikke enestående.

Jeg har ikke ved hånden andre opplysninger om dommen enn de som er gjengitt i boken. Etter disse ble Hoel dømt for:

1. medlemskap i NS,
2. en artikkel i «Aftenposten» 20. januar 1942 om den norske legion,
3. overtakelse av stillingen som prorektor og rektor ved Oslo universitet,
4. medlemskap i Kulturrådet og Kulturtinget.

Ad 1. Fire ansette høyesterettsdommere voterte i 1945 mot at selve medlemskapet i NS skulle ansees som forbrytelse mot § 86. Høyesteretts flertall voterte for denne oppfatning. — F. erved ble dette «positive» rett i Norge.

Jeg var og er enig med de fire dis-

sentierende dommere. I Danmark ble medlemskapet i det nasjonalsosialistiske parti ikke ansett som straffbart. Hoel opplyser (s. 17) at han aldri har hatt medlemsbok, ikke betalt kontingent og ikke er oppført i kartoteket.

Min vurdering er at et så passivt medlemskap ikke burde vært straffet. Ad 2. Avisartikkelen er optrykt s. 74—75. Jeg finner det smålig av myndighetene å reise tiltale for en så forsiktig skrevet artikkel i en så opprevert tid.

Den kunne i høyden kvalifisere til en bot. Ad 4. Jeg finner Hoels redegjørelse (s. 75—77) fyldestgjørende. Hadde jeg vært legdømmer i saken ville jeg stemt for frifinnelse i dette punkt.

Det er ikke bevis at Hoels forhold gjorde noen skade. Hovedsaken har selvfølgelig vært Hoels overtakelse av Universitetets administrasjon.

Min vurdering bygger navnlig på professor Sverre Steer's avhandling «Universitetet i idyllen» i «Norges Krig», bind III. Om Hoel personlig heter det (s. 154):

«... den nye leder ved Universitetet var en mann som aldri tidligere under krigen hadde opptrådt utfordrende, men som — til tross for sin politiske innstilling — hadde atskillig personlig good-will. Det var en vanlig mening at han bare motstrebende hadde påtatt seg vervet som prorektor, og det var åpenbart at han slett ikke ønsket å glimre i sin nye stilling. Alt dette var forhold og egenskaper som tjener til å tåkelegge det som nå faktisk var skjedd, nemlig at Universitetet var kommet i en helt ny stilling til statsmaktene, til det norske samfunn og til motstandsbevegelsen».

Hoel hadde ikke spor av skyld for okkupasjonsmaktens overgrep mot Universitetet. Etter arrestasjonen av rektor Seip stod (l. c. s. 150) valget mellom Klaus Hansen, Hoel eller Gudmund Schnitler som ledere av administrasjonen. Ved opinionsundersøkelse foretrakk

per er en av årsakene til den evige misundelse som er krigens egentlige årsak. (Red. anm.)

stri som kan brukes til militær produksjon, stille alle krigsforbrytere for retten og straffe dem hurtig, samt sørge for at tyskerne erstatter i natura den ødeleggelse de har voldt, utvødde det nazistiske parti, de nazistiske lover, organisasjoner og institusjoner, fjerne all nazistisk og militær innflytelse fra det tyske folks offentlige institusjoner og dets kulturelle og økonomiske liv, og sammen treffe slike foranstaltninger i Tyskland som kan bli nødvendige for den fremtidige fred og sikkerhet i verden. —

Ja, disse var ordene, og her måtte de trekke pusten.

Men sørgelig er det at ikke Roosevelt fikk være med og dele æren for denne treenige statsmannsvisdom.

Nei, gamle Oxenstjernas ord om den minimale visdom som verden styret etter, har nok fremdeles sin gyldighet.

I. A. O.

professorene langt Hoel for de to andre kandidater.

Hoel er ikke dømt for noen enkelt handling, bare for selve den ting at han påtok seg administrasjonen.

Her sto man i 1941 overfor et vanskelig vurderingsspmål.

Skulle Universitetet som sådant holde seg utenfor den politiske kamp og søke å fortsette undervisning og vitenskapelig forskning etter samme prinsipper som i fredstid så langt for lovdene tillot? (Denne linje søkte rektor Seip å følge).

Eller skulle Universitetet som sådant bli en motstandsorganisasjon med de følger dette sannsynligvis kunne medføre ikke bare for lærere og studenter, men for selve institusjonens fremtid?

Dette synes å ha vært aksjonsutvalgets vurdering.

Jeg hadde ingen praktisk befattning med dette og liknende spørsmål, men jeg gjorde rede for mitt grunnsyn i et møte av gode menn i mitt hjem i januar 1941. Jeg fremholdt da:

Norge er en sekundær krigsskueplass, avgjørelsen faller ikke her. Det gjelder mest mulig å sikre ordnede forhold, hindre unyttige ødeleggelser så Norge kan møte freden så lite skadet som mulig. Om krigens utfall var jeg ikke i tvil, men jeg tenkte meg, at Hitler kunne bli så fornuftig i tide å trekke alle tropper ut (via Sverige) og oppgi okkupasjonen. Hvis ikke, burde vi når Tyskland brøt sammen, forhandle med Wehrmacht om en fredelig kapitulasjon.

Ut fra dette grunnsyn var jeg i det vesentlige enig i det store opprop mot partisanvirksomhet og sabotasje som ble vedtatt 14. april 1940.

Ut fra dette grunnsyn var jeg meget skeptisk overfor nytten av den aktive motstandsbevegelse innenfor landet, jeg trodde ikke den forkortet krigen en eneste dag. General von Falckenhorst karakteriserte i sin forklaring 1945 virkningen som «nålestikk». (Selvfølgelig anerkjenner jeg den store hjelp handelsflåten ytet de allierte.)

Sammenhengen med brannstiftelsen i Aulæen 28. november 1943 ble først

tåpelig som kan settes på trykk. For det første er skattene nå så trykklende for folket, at man burde betenkt seg flere ganger før man besluttet å sette et slikt vedtak ut i livet i en tid som denne. For det annet er stortingsmennenes lønninger altfor høye i forhold til den vanlige avlønning. Her skal altså en sovende stortingsmann som «går på gummisåler» for å bli gjenvalgt så han kan bli pensjonsberettiget sette krav om at de mest nasjonale og fedrelandssinnede menn skal settes utenfor pensjonen, tiltross for at et revolusjonært partis stortingsmenn kan få adgang til pensjoner. Noe så absurd skal man vel lete lenge etter sidestykke til. Ikke du, bare jeg, skal ha pensjon, karakteriserer best det sittende Storting. De gamle stortingsmenn har vel snudd seg i sin grav, når dette vedtak ble satt ut i livet. Alle skattebetalere bør stille det krav til alle kandidater til neste stortingsvalg, at de plikter å stemme for opphevelse av denne malplaserende lov.

Tola.

nøyaktig opplyst etter frigjøringen. Politiet kjenner anstifterne, de har loppet tiltale, deres navn er hemmeligholdt.

Ingen handling av Hoel som administrator skadet Universitetet. Brannstiftelsen førte til stengning av Universitetet og store lidelser og dødsfall blant studentene.

Når en så tåpelig og skadelig handling gikk upåtaalt, på grunn av det nasjonale motiv, burde påtalemyndigheten også respektert Hoels motiver og unnlatt tiltale, og når tiltale allikevel ble rettet, burde domstolen frikjent ham eller i det minste gitt ham betinget dom. Sådan ville jeg stemt som legdømmer. I Danmark var oppgjøret mer måteholdent, der ville Hoel neppe blitt tiltalt.

Soot spør til slutt om jeg mener «at hvis en kommunist arbeider aktivt for at russerne skal komme og okkupere landet, så bør han ikke straffes hvis det er hans subjektivt ærlige oppfatning at det vil være til det beste for landet? Mener De at han i så tilfelle ikke kan betegnes som landssviker?»

Dette tilspissede eksempel har ikke spor av likhet med Hoels forhold. Jeg har ikke hevdet at en tiltalts subjektive syn på sin gjerning skal fritta helt for straff; hvis retten anser det som ærlig og hvilende på et gjennomtenkt livssyn, bør den ta hensyn til det i formildende retning, og almenheten bør ta hensyn til det i sin moralske vurdering.

Men navnlig er mitt svar dette: Jeg forkaster gjengjeldelsesprinsippet som grunnlag for strafferetten. Jeg anser en «rettferdig» straffutmåling som en illusjon. Jeg har liten tro på nytten av straff for politiske forbrytelser, men samfunnet må reagere på den måte som dets sikkerhet krever.

Min vurdering er at hverken generalpreventive eller spesialpreventive hensyn krevet at Adolf Hoel skulle ha halvannet års tvangsarbeid og 10 års tap av stemmerett.

Johan Scharffenberg.

Intens propaganda og personlige hensyn

— Fortsatt fra side 1 —

skjefteflertallet seg i hovedsaken med «kverulantene, bakvaskerne og undergraverne» Langeland, Bergsvik og Harsem.

MEN JUSTISKOMITEEN VET, og Stortingets medlemmer burde vite at der f. eks. av Bergsviks skrift på vel 250 boksider kun er reist tiltale for påstander som fyller 2—3 sider. Det er ikke reist tiltale for de mest graverende påstander og overhodet ikke for skriftets kjerne: det historiske grunnlag og det lovstridige retts grunnlag, tiltross for at de der nevnte aktører burde føle seg meget mer injuriert enn embetsmennene, om hvilke Bergsvik skriver at de kun gjorde sin plikt.

En stor mengde påstander er gransket underhånden og tiltale ble frafalt, vel fordi sannhetsbevis var ført. Langeland ble som kjent frikjent og Bergsvik ble frikjent for 15 av 21 punkter. For de øvrige seks ble han dømt under «serdeles formildende omstendigheter». Resultatet av denne gransking ble et ytterst magert ben til rettsoppgjørets renvaske etter 3 års intens anstrengelse.

VI GAR UT FRA AT STORTINGETS MEDLEMMER hadde satt seg inn i saken før de ga sin stemme i et så overordentlig viktig samfunnsproblem som rettsoppgjøret. Det motsatte ville vel kunne betegnes som en forbrytelse mot samfunnet?

TAKKET VÆRE STORTINGSMANN STAVANG ble Stortinget og så gjort kjent med dr. jur. Astrup Hoels utredning av 1945 i Norsk Sakførerblad om den strafferettslige utøvelse på det manglende legale underlag. Ingen har kunnet imøtegå Astrup Hoel på saklig måte. Ingen har vel helt kunnet unngå å gjøre seg kjent med Scheies, Lorentz Vogts, Scharffenbergs, adv. Gustav Hebers, Langelands, ad. Kluges, Prost Hedems, o. s. v. Uelands og mange andres fordommelse av rettsoppgjøret. Flere svenske folkerettslære og jurister har også stort fordom i det.

INTENS PROPAGANDA OG MANGE PERSONLIGE og partimessige hensyn kan ha forkludret selv stortingsmenns tankebaner, men i betraktning av de mange vektige innlegg fra forannevnte gode menn burde man vel ha spurt seg selv: hvordan er det mulig at mange av Norges fremste menn upåttalt kan betegne hele den offisielle historiske utvikling og rettsoppgjøret som fusk, som ulovlig, som et folkebedrag, ja sogar som «verre enn en forbrytelse»?

HVORDAN ER DET MULIG at de myndigheter, lovskrivere, dommere og andre som angripes som utøvere av en fortløpende forbrytelse som må kunne betegnes som vår histories største, at de rolig lar seg injuriere, år etter år? Må det ikke formodes å være vektige grunner som avholder dem fra å slå ned på «bakvaskerne»?

DET STORE FLERTALL I STORTINGET har ikke evnet å følge denne tanke, hva nå grunnen hertil kan være. Men de menn, som i tillegg til sitt juridicum har hatt det særøppdrag å sette seg inn i alle detaljer, for dem kan det vel neppe finnes noen unnskyldning. De må forutsettes å vite at landet er brakt opp i rettsløs-

SOM SAKENS ORDFØRER BURDE LINDBERGET vite hva Forbundet mener og hva det vil. Det har nemlig sendt lange, sindige og saklige utredninger til Stortinget den 18., 19. og 20. januar, 9. april, 9. juli og 17. november 1951, hvilke står oppført på fortegnelsen over dokumenter innkommet til Justisnemnda.

AT SELVE SAKENS ORDFØRER ikke har viet de innkomne dokumenter særlig oppmerksomhet synes å fremgå derav at han, etter ifl. «Aftenposten», beskyldte Harsem for å ha skrevet om «gamle Olava» om hvem han sier at etterforskningen har bevisst at hun ikke eksisterer. For det første er det Langeland og ikke Harsem som har skrevet om «Olava» og for det annet ble det godtgjort i Langelands sak at hun eksisterer, men tiltalepunktet ble henlagt.

FORBUNDET HAR SAVISST ikke «truet» Stortinget, som Lindberget påsto. Han sa ifl. «Aftenposten» at Forbundet i skrivelser angriper oppgjøret og at det kunne — etter hans mening — spare seg for å true Stortinget. Men det å kreve gransking, klarleggelse og korrigering av begått overgrep, det er ikke å true, det er henstilling om å bli vederfaret rettferdighet.

Og skal man tro «Ve-Jens Gang» har ordføreren i det hele tatt opptrått alt annet enn saklig, idet han skal ha sagt:

«For å lede oppmerksomheten bort fra landssviket, var det bl. a. hevdet at landssvikene ikke var forbrytelse, enda det her var tale om forbrytelser på løpende bånd og en råskap og brutalitet som saknet sidestykke. Sammen med tyskerne sto NS vakt om torturistene og de andre forbryterne, og det var ingen hemmelighet at vår forfatning skulle oppheves for all fremtid. Dokumenter etter frigjøringen blitt forfalsket og bevis fabrikkert for å utnytte at folk visste så lite om hva som virkelig foregikk i krigstiden. Angrepet på rettsoppgjøret var i det hele vidt forgrenet, og det fortsatte stadig».

I EN RETTSSTATS PARLAMENT ville kanskje Presidenten ha brukt sin klubbe, så meget mer som Stortingets reglement § 33 sier: «Upasende eller fornermende oppledd eller tale er ikke tillatt». Lindberget injurierte på det groveste det store flertall av tidligere NS-medlemmer, men han gikk vel med rette ut fra at NS-folk er fritt «vilde»?

LINDBERGET BURDE forevrig vite at riksadv. Aulie er den eneste som har offentliggjort de dokumenter som er slått så stort opp i stortingsmelding nr. 64 og som han påstår er forfalsket. Men han gir dog, likesom Aulie inntrykk av at motstanden mot rettsoppgjøret hviler på forfalskninger.

Stortingsmann Wright belærte Mosid om at man måtte være uhyre varom med hva man sier fra Stortingets talerstol og han fastslo at «vi i Norge har en lensmann som trenger direktiv om hva man ikke skal gjøre om Norge igjen kommer i krig».

HR. WRIGHT SOM JO ER OVERBEVISST om at Norge var i krig i 1941 må i mellomtiden ha glemt at

han i dette år sluttet avtale med NS-Kulturdepartement ved dets Presse-direktorat på vegne av A-S Skiensfjordens Presse om at Staten skulle yte lån til Pressen for å holde denne gående under den av NS innsatte redaktør. «8. Mai» som i nr. 9 for 10. 3. 1951 fastslår dette skrev videre at Pressedirektoratets krav om tilbakebetaling av herr Wrights lån på kr. 13,539 ble avvist av skiftesamling i Pressens bo den 5. juni 1942.

«La oss sette tingene på plass og behandle landsforrederi som det «det virkelig er», proklamerte hr. Wright, samtidig som han ville vente med å nedsette en kommisjon for å få det rettslige grunnlag for rettsoppgjørets påstand om landssvik gransket, til vi får hele oppgjøret i historisk perspektiv.

HERR WRIGHT BURDE VÆRE VARSOM med å kaste med sten når han sitter i et glasshus. Det er neppe tvil om at hvis en annen enn stortingsmann Wright hadde lånt en fornu av NS-Kulturdepartement for å støtte en NS-redigert avis, da ville vedkommende ha fått stor straff.

Justisminister Gundersen sa, ifl. «Aftenposten», under debatten at «det ble hevdet i den første tiden etter krigen at oppgjøret kunne føre til undergravning av rettsstatens fundament, men man leter forgjeves etter slike tegn i dag. Han trodde rettsstaten aldri hadde stått sterkere i landet enn i dag».

MAN MÅ FA SPØRRE HERR GUNDERSEN om hvor han har oppholdt seg i de senere år, når han ikke har merket noe til det stadige økende angrep på rettsoppgjøret og ikke har noen rede på de mange forannevnte gode menns utredninger av historisk og rettslig art.

HUSKER HERR GUNDERSEN IKKE de mange oslo-juristers uttrykk høsten 1948 etter prof. Arne Ness og hans venners undersøkelser, uttrykt som «Svineri», «skam og standale» og «dominert av klikkvesen» etc. 63 jurister hevdet den gang uten forbehold at det ikke var rettslig grunnlag for å fastsette straffeansvar for passive NS-medlemmer. Selv 13 aktører var av samme mening.

EN REKKE AV JURISTENE hevdet at det ikke var noe rettslig grunnlag for rettsoppgjøret og at § 86 ikke er anvendbar på størstedelen av dem som er blitt straffet og dem som fortsatt straffes etter den.

I STORTINGSDEBATTEN KONKLUDERTE justisministeren med at vi ennå ikke kan gi landssvikoppgjøret noen historisk dom, mer tiltross herfor truer han i sin slutt replikk, ifl. «Aftenposten»:

«Fører de (landssvikene) kampen videre, kan det ikke unngås at man må oppfatte det som en fortsatt kamp mot rettsstaten og demokratiet».

MOT HERR GUNDERSENS RETTSSTAT og mot hans begrep om demokrati vil det være vanskelig såvel for NS-folk som for de mange andre gode menn å oppgi kampen på det nåværende stadium. For selv om Stortinget denne gang ikke fant å kunne granske det historiske og rettslige grunnlag for rettsoppgjøret, så håper dog meget store kretser av vårt folk på at all urett må, såvidt gjørlig, gjenreises og rettet.

Hjertelig takk

til alle som viste min mor den siste ære og oss etterlatte sin deltakelse i vår store sorg over vår kjære Ragn. Tøndevold Larsens bortgang.

For familien

ARNE TONDEVOLD.

Blodets bånd

Det naturlige og riktige er at menn og kvinner som nærer den samme ideologi søker sammen. Derfor har tidligere NS-gutter følt seg tiltrukket av piker som har tilhørt den samme anskuelse. Og av alle ekteskaper som er inngått på våre kanter et

ter «frigjøringen» blant de politisk forfulgte kan man gledelig vis notere, at 99 pst har funnet fram til den samme stamme. — Dette er bade naturlig og riktig og man håper at dette vil utvikle seg på samme måte fremover.

Enhver som har vært politisk forfulgt kan bære sitt hode høyt i framtiden, da enhver som har en smule omløp i hodet vet at NS-folket måtte lide for A-partiets misgjerninger før og etter okkupasjonen. Glem ikke å la deres barn få full og hel glede på dette

under oppveksten så de vet hva far og mor har vært utsatt for i denne «rettsstaten», som jeg nær mest vil sammenligne med landene bak «jernteppe». Der fengsler man også uskyldige folk bare for deres politiske oppfatning. — Hadde «rettsoppgjøret» hatt noen mening så skulle først og fremst alle dem som laget ammunisjon for våre fiender eller som laget flyplasser og kanonstillinger for dem straffes. Men så gikk det ikke, fordi disse utgjorde hovedvekten av A-partiets stemmekveg. Og de borgerlige kom bare fram med vake innsigelser og bare takket skaperen for at de selv gikk fri.

Arbeiderbladet feiler krokodilletårer av «bekymring» for de barn som vokser opp i et NS-miljø. Man kan bare spare seg uleiligheten. NS-folk lever ikke i innestengt og forgiftet luft andre steder, enn der hvor A-partiet og dets lakeier har kastet folk ut av sine leiligheter eller stuvet dem sammen i usle rom. Man gikk også så vidt at man ville kaste folk som selv eiet sine hus ut av sine leiligheter. Og der hvor man ikke fikk dette til så ble en masse skrot og mindrever

10 minutter fra Oslo sentrum

I moderne leilighet på Heggeli er god post ledig for dyktig hushjelp. 3 voksne og 2 barn (13 og 7 år). Pent værelse med radio. Referencer ønskes.

Fru forlagsbokhandler Stenersen
Monolittveien 12, Oslo.

KJØP og LES

«Rettsoppgjørets svarle flekker»

Av P. HARSEM.

Boken sendes omgående portofritt mot innsendelse av kr. 10.— til «8. Mai», boks 41, Kristiansund N.

Frontkjempere

av Karl Holter

«Det var en opplevelse å følge deg på din ferd!»

Wilhelm Rasmussen.

Kr. 12,00 portofritt eller mot oppkrav fra Karl Holter, Amot på Modum.

Frednes i Porsgrunn brendt.

Vi er husløse. Kan noen tilby 2—3 værelser eller annet arrangement for tre voksne?

CHR. KNUDSEN.

Tilbud bedes sendt H. Franklin Knudsen, Nordstrandshøgda.

Vekkerur

Kr. 18,10 — 25,50 — 34,10.

Sendes mot oppkrav.

Urmaker R. Gjessing,

Drammen.

Trykksaker

av enhver art utføres. — Hurtig levering Rimelige priser. Spes.: Merkantile trykksaker og familietrykksaker.

Boktrykker

FINN BRUN KNUDSEN.

Boks 1407 — Oslo.

«Ilebu-boka».

etterspurt over hele landet. — Biblioteker, studiegrupper og leseringer viser spesiell interesse. — Bestill den De også. 167 sider. Bare kr. 5,00. T. WERNER, postbox 1704, Oslo.

Bestillingseddell.

Jeg bestiller herved boken «Konstrasjonsleiren Ilebu» sendt som postoppkrav kr. 5,00 + porto

Navn:

Skogsvant gardsgutt

får plass fra nu av eller 14. april. Lønsforlangende. Hans A. Hauge

Hokksund, Øvre Eiker.

Telef. Hokksund 1212.

Skal De ha RADIO eller ELEKTRISKE APPARATER skriv til oss. Vi fører radioapparater, radiosendere, to og tre platers kom

dem kan det vel neppe finnes noen unnskyldning. De må forutsettes å vite at landet er brakt opp i rettsløshet, at sivilisasjonen er på vei tilbake til kjensgjerninger, som tross myndighetenes motstand dog tildels er trukket fram.

ALLEREDE DA STORTINGET I 1947 vedtok «landssvikloven» foredro Justiskomiteens formann, Ramndal, en innstilling som vanskelig kan karakteriseres uten at man kommer på kant med straffeloven. I innstillingen sto der:

«I formen er dette lovgivning, faktisk er det mer en dommervirksomhet. I et samfunn som vårt hvor selve Grunnloven slår fast, at ingen lov må gis tilbakevirkende kraft, kunne det ligge nær å spørre, om det i et tilfelle som dette i det hele tatt er høve til å gi noen lov med annet innhold enn amnestiforanstaltninger».

Og videre: «Et særskilt og i mange måter avgjørende hensyn i denne sak er at oppgjøret allerede er så langt kommet. Bortsett fra de rent tekniske og praktiske vanskene ved en omlegging, har en den grunnsetning, at alle på likt lovbrudd skal likt sone, at oppgjøret med de enkelte for lyttere bør være like strengt, enten det faller tidlig eller sent i oppgjørsperioden. Det er det man kan kalle likskap for loven mellom landssvikere innbyrdes».

Ramndal syntes den gang ikke å like sin oppgave og i trontaledebatten i 1950 synes han å ha samme synspunkt idet han sa:

«I dag er det mange ute i landet, som føler seg urettvist behandlet og som også er det».

MEN DENNE GANG, da man skulle ha en sluttdebatt om oppgjøret, fant Ramndal å måtte fraråde en gransking av grunnlaget for det man nå har gjennomført, skjønt innstillingen sier at medlemmene av flertallet i og for seg har forskjellig syn på spørsmålet om rettsgrunnlaget for oppgjøret. Det må altså ha hersket tvil om hvorvidt grunnlaget er i orden, men tiltross herfor konkluderes med at en sammenfattende vurdering først lar seg gjennomføre når utviklingen kan sees i historisk perspektiv. Inntil dette perspektiv synes må altså de hundredetusender som direkte og indirekte er rammet av rettsoppgjøret, gå med landssvikstemplett, som når perspektivet en gang blir riktig muligens ikke skulle ha sittet på dem. En tanke som er utålelig i en rettsstat.

SAKENS ORDFØRER, Lindberget, ledet med å si at komiteen hadde forsøkt å begrense saken til angrepene på rettsoppgjøret. Tiltross for stortingsmelding nr. 64's høyst ensidige fremstilling av angrepene på rettsoppgjørets håndhevelse var dog utvilsomme skjelheter brakt for dagen, men Stortingets flertall reagerte ikke. «Tyverier har funnet sted», sier Justiskomiteens flertall noe mal apropos, men denne kjensgjerning kom ikke til debatt. Det ene punkt som ble slått stort opp var angrepene på endel embetsmenn. Selve rettsgrunnlaget for oppgjøret skulle jo ikke opp til debatt, det skulle forbli i mørket.

LINDBERGET sa ifl «Aftenposten» at en forening som kaller seg «Forbundet for Sosial Oppreisning» fremholder at de som har gjort seg skyldig i alminnelige forbrytelser ikke kan vente annet enn at de overgis til loven. Han spør hva denne forening mener med begrepet landssvik? Antakelig noe annet enn vi, konkluderer han.

HR. WRIGHT OM AT NORGE VAR I KRIG I 1941 må i mellomtiden ha glemt at

Snikmorderne under okkupasjonen

Professor dr. Arne Bergsgård nevnte i «Verdens Gang» 18. januar de såkalte «likvideringer» under okkupasjonen og fremholdt at det går sume ulykkelege menneske mellom oss som meiner dei har mist sine kjære med stor urett. Burde ikkje sume av desse sakene og bli prøvde?»

Etter frigjøringen har i enkelte tilfelle de etterlatte søkt å få de dreptes minne rensert ved rettslig undersøkelse, men Riksadvokaten forbød enhver slik undersøkelse ved rundskriv av 15. oktober 1945 om «etterforskning i visse særegne saker fra okkupasjonstiden»: «disse saker blir å henlegge av påtalemyndigheten så snart det ved politiets etterforskning er brakt på den rene at den handling som saken angår, er begått som et ledd i motstanden mot fienden og som følge herav i det foreliggende tilfelle må ansees som rettmessig».

I skrivelse av 16. mai 1947 til Riksadvokaten ga statsråd J. Chr. Hauge — i egenskap av tidligere sjef for Hjemmestyrkens sentralledelse — en redegjørelse hvorfra hitsettes:

«Det lå i sakens natur at beslutninger om eksekusjon måtte treffes i utpreget utenrettslige former. Hjemmestyrkens sentralledelse måtte i stillingsmedfør ta stilling til de fleste spørsmål om eksekusjon idet det var en stående regel at de lavere avdelinger ikke hadde myndighet til å foreta eksekusjon med mindre det var nødvendig å handle øyeblikkelig. (Jeg ønsker å gjøre oppmerksom på at enkelte tilfelle av eksekusjon er skjedd uten at de norske hjemmestyrker i det hele tatt har vært engasjert). Ansvar for eksekusjonene ligger hos Hjemmestyrkens sentralledelse og ikke hos den enkelte gruppe eller hjemmestyrkemann.

Hjemmestyrkens sentralledelse ga aldri tillatelse til eksekusjon med mindre:

1. det forelå beviser for agentvirksomhet eller angiveri som måtte ansees for å være sikre,
2. det var åpenbart fare for gjentagelse,
3. den fare som truet organisasjonene måtte ansees for å være betydelig og overhengende,
4. eksekusjonen ble ansett for å være det eneste mulige forsvarsmiddel. (Tilfangetakelse viste seg gjentatte ganger å være livsfarlig og ineffektiv).

Av nærliggende grunner ble dokumentene i eksekusjonssaker alltid tilintetgjort».

Dokumentene burde vært skjult på sikker måte så ansvarsspørsmålet kunne blitt forsvarlig prøvet etter frigjøringen.

I Danmark har Justisministeren i flere (mer enn ti) tilfeller overfor de

etterlevende med beklagelse erkjent at eksekusjonen skyldes en feiltakelse — i minst ett tilfelle er det tilstått pensjon til de etterlatte.

Det ville være merkelig om det ikke har forekommet feiltakelser også i Norge.

Lensmann Horgen og hustru ble drept i juni 1944 ved at en håndgranat om natten ble kastet inn gjennom vinduet til soveværelset.

Hjemmefrontens ledelse advarte i et sirkulære til Norges lensmenn 18. juli 1944 mot å gripe inn mot motstandsbevegelsen. «Lensmenn som bryter denne parole må være forberedt på å møte den samme skjebne som politiinspektør Lindvik og lensmann Horgen».

Hadde Hjemmefrontens ledelse gitt ordre til å drepe Horgen selv med fare for også å drepe hustruen?

Etter pålitelig opplysning ga Hauge ordre om «likvidering» av politisjef Martinsen 8. februar 1945.

Han burde forutsett at tyskerne ville ta represallier, de lot henrette i alt visstnok 37 nordmenn.

De milorgmenn som fikk ordre om «likvideringer», mente seg bundet av lydighetsplikten. Ansvar for faller på ledelsen.

«Likvideringer» ble også foretatt av grupper som opererte på egen hånd, således Osvaldbanden. Asbjørn Sunde har skildret fremgangsmåten — man ville her i Oslo drepe en formentlig angiver. Da han ved anledningen hadde en gjest drepte man også ham («Menn i mørket» s. 122—123).

Ved et forsøk på ran i Eker Sparebank nektet kasserer Holm å utlevere kassen, han ble skutt ned. Det skal ikke ha vært noe å utsette på hans nasjonale holdning. Har politiet undersøkt denne sak? Har hans etterlatte fått erstatning?

Etter frigjøringen trengte X om natten inn i en barakke for å få brennevin og skjøt to tyske krigsfanger. Ved kongelig resolusjon fikk han «betinget unnlattelse av tiltale» etter innstilling av statsråd J. Chr. Hauge. Drap av vergeløse krigsfanger blir internasjonalt fordømt. Det ble tatt hensyn til hans forhold under krigen.

I norsk rettspleie har det nå vært brukt forskjellig mål på de samme landlinger etter forovernes politiske standpunkt.

Eter min rettsfølelse har de dreptes etterlatte krav på å få saken rettslig undersøkt når de finner ankla-

hus ut av sine leiligheter. Og der hvor man ikke fikk dette til så ble en masse skrot og mindreverdige individer tvangsinnlosjert i NS-folks leiligheter nettopp for å sjikanere NS-folk. Jeg eier selv mitt hus, men tror man ikke at husleienemndas formann gjorde forsøk på å kaste meg ut av mitt eget hus for å skaffe plass for en del ramp. Heldigvis førte dette ikke fram, men viljen var der. Plyndringsinstituttet er et kapittel for seg selv. Og jeg tror at de som har hatt med dette å gjøre i framtiden vil forbanne den dag de tok jobb i et slikt foretagende som utelukkende var opprettet for å formørke tilværelsen for folk som tilhørte en mere høyreist og bedre stamme enn dem selv. Her kan Arbeiderbladet få plassert sine vakre uttrykk som formørket tilværelse, forgiftet, tett innestengt og trykkende luft full av bitterhet, hat, hevntanker osv.

Tola.

(Morgenbladet).

Denne mannen opplevde noen minutter som føltes som en evighet da han i sitt arbeid både traff en spiker så forkjert at denne ble slynget fast i hans venstre øye. Synsnerven er skadet, men legene håper å kunne redde synet.

Forny
abonnemanget
på «8. Mai»

grunnløs, men Riksadvokatens ordre gjør dem vergeløse mot sladderer. Oslo, 18. januar 1952.

(Verdens Gang)

oss. Vi fører radioapparater, radiodendere, to og tre platers komfyrer, varmeovner, bade- og varmtvannsbeholdere, installasjonsmateriell, båtlysanlegg m. m. Send forespørsel. Alltid til tjeneste.

IVAR ROALD A-S, Roald.

Det er en kjent sak at de nåværende selvangivelses-skjemaer skaffer mye bry og arbeid, spesielt skjema 1 for næringsdrivende. Nedenstående forslag til formular skulle være en betydelig forenkling:

1. Hvor stor var firmaets bruttoinntekt foregående år?
2. Hva beløp de tillatte utgifter seg til?
3. Hvor stor er altså differansen (fortjenesten)?
4. SEND DEN INN.

!

Det er diskriminerende i den alminnelige opinion å ha vært gjenstand for påtale, selv om resultatet blir friinnelse, henleggelse av saken eller påtaleunnlattelse.

soni postoppkrav kr. 5,00 + porto

Navn:

Adresse:

OBS Flettverk OBS

Gjærdefabrikken GREI, Kolbotn, leverer førsteklasse flettverk i alle dimensjoner. Bestilling for levering til våren mottas nå. Thor H. Sandorf.

Hallo Gudbrandsdal

To (eventuelt tre) unge par søker opphold i påsken på pensjonat eller gård i Gudbrandsdalen. Bill. mrk. «Bra folk nr. 55»

Til våren

blir lett huspost ledig hos enslige. Trivelig sentralt sted på landet. Moderne innredet. Bill. mrk. «Til våren nr. 56».

Brevveksling

Tyske damer og herrer ønsker vennskapelig brevveksling med Skandinavia. Alle aldersklasser. Språk: tysk og engelsk Tema: Ferieutveksling, sport, forsoning mellom folkene, alle hobbies. — Formidling gjennom Gg. Hanssen, Lange Str. 14 (20a) Walsrode (Hann), Tyskland.

Okkupasjonstidens historie

— Forts. fra side 1 —

Å etterspore norsk og utenlandsk kildestoff samt å søke kontakt med folkerettskyndige i nøytrale land. Når stoffet er bearbeidet i den utstrekning det er mulig og man mener å ha et fyldestgjørende og holdbart grunnlag for en virkelig historisk og rettslig meningsdannelse, er det Forbundets hensikt å gjøre opp-taket til den utredning som for alvor tar sikte på historiens dom.

O.r.sakfører Lindheims initiativ i denne sak er som nevnt helt ut hans private tiltak. Det er ikke Forbundets mening å legge hindringer i vei en for gjennomføringen av dette tiltak, men i betraktning av omfanget og hensikten med herr Lindheims planer mener man seg på den annen side berettiget til å fremholde Forbundets oppfatning av forholdet. I denne forbindelse synes det også å være grunn til å peke på de særdeles betingende opplysninger som subskripsjonsinnbyderen gir med hensyn til de påtenkte medarbeidere. — All den stund det forutsettes at subskripsjons-tegning skal ledsages av forskuddsbetaling, bør man ha en viss sikkerhet for at de fremtredende personer hvis navn det reklameres med, også vil være villige til å medvirke til planens gjennomføring. Subskripsjonsinnbyderens opplysninger i denne henseende synes betenkelig svakt underbygget.

Kompromissløs kamp mot «retts-oppgjøret»

Etter Stortingets holdning til det så kalte «retts»oppgjør er det klart at det må bli kompromissløs kamp. Det Storting som ble valgt i 1945 ble utvilsomt sammensatt på grunnlag av paroler fra Hjemmefronten, og det nå værende er ikke noe større forandret fra den gang i sammensetning. Ovenikjøpet har man overenskomsten mellom de politiske partier om solidaritet under gjennomføringen av oppgjøret. Stortinget ligger m.a.o. under for en politisk parole, i likhet med hva tilfellet har vært for Sakførerforeningen, Presseforbundet og de mange som har vært og er bundet av «Grini-eden». Feighet under navn av loyalitet dominerer blant de fleste av dem som senere er kommet til sannhets erkjennelse. Dette tiltross for at oppgjørets karakter av politisk hevnpoppgjør er fastslått i offisiell publisasjon, skrevet av en fremstående «Jøssing» og «god nordmann», prof. Frede Castberg, på regjeringens og landets vegne for utdeling blant medlemmer av FN. («Norsk livssyn og samfunnsliv» side 121).

Et interessant trekk i bildet er Gundersens og andres, uskyldshvite henvisning til Høyesterett som den ufeilbarlige pivot i oppgjøret. Gundersen og hans medsammenborerne vet imidlertid meget vel at Høyesterett i 1945 ble supplert med nye dommere av den hjemvendte exil-regjering som på forhånd hadde forpliktet seg overfor bl. a. England til å foreta et politisk oppgjør (avtale av 16. 5. 1944). At de nye dommere var innstillet på å gå regjeringens ærender fremgår bl. a. av voteringen i Håland-saken, da det passive medlemskap i NS ble henført under § 26 i strid med de 4 eldste, mest erfarne og ansette h.d.dommere syn på saken og ortodoks lovfortolkning, som forøvrig også med alminnelig sund fornuft. Det er en kjent sak at prof. Andenes ble holdt utenfor ved sammensetningen av det politiske oppgjørsinstrument på grunn av uttalelser som tydet på en «ikke ønsket politisk innstilling». Andenes begynte jo dessuten ifølge eget utsagn først henimot slutten av 1944 å spekulere på om det skulle være mulig å bruke § 86

Spansk misjon til araber-statene

Etter hva Deres korrespondent erfarer fra vel underrettet hold vil den spanske utenriksminister Martin Artajo i meget nær fremtid begi seg på en lengere rundreise til araberstatene, hvor han skal ha viktige utenrikspolitiske forhandlinger med regjeringene. Denne reise foretas med støtte av USA, som er klar over at Spania er et av de mest

i det forestående oppgjør.

Disse to faktorer, avtalen av 16. 5. 44 og nydannelsen av Høyesterett er oppgjørsondets politiske røtter og de fornemste beviser for dets karakter og rettslige uholdbarhet. De ugyldige forordninger fastsatt i strid med exilregjeringens konstitusjonelle og folke rettslige kompetanse, samt den bevislig uriktige påstand om umiddelbart fortsatt statlig krigføring etter 16. 6. 1940 fullstendiggjør bildet. Men helt uforståelig er det at ingen norsk domstol har hatt forstand, selvstendighet, mot og selvaktelse nok til å sette seg ut over de politiske paroler, grunnlovsbruddene og Høyesteretts uholdbare precedensavgjørelser.

I den «storm mot «retts»oppgjøret» som nå er i anmarsj (iflg. bl. a. h.r.-adv. G. Heber i art. 1. 2. 52) må alle fhv. NS delta etter beste evne, hver innen sin virkekrets her i landet og også ut over landegrensen i den utstrekning det her gjelder brudd på internasjonale anstendighetsprinsipper for rettspleie. NEMO.

Refleksjoner

Et stående samtaleemne nå om dagene blant tenkende mennesker er den meddelelse som er sendt ut gjennom Kringkasting og aviser om, at ingen som er dømt for «landssvik» får delta i årets Olympiade. Dette er vel ment å ramme slike som skøyteløperen Finn Hødt, som forlengst er godtatt av sin klubb og har startet i flere løp enda «gode nordmenn» har prøvd å legge alle slags hindringer i vegen for ham ved streikeaksjoner osv. Men det har jo hett så smukt i skrift og tale siden 1945 at «når landssvikene har sonet skal de taes opp i samfunnet igjen».

Den kjente utforkjører østerrikeren Engelhardt Haider kastet jo glans over den forrige olympiade i St. Moritz i 1948. Så vidt bekjent la arrangørene den gang ingen hindringer i vegen for hans deltakelse. Men fire år senere blåser nordmennene liv i alle slags gamle sladderhistorier for å få nektet hans deltakelse i vinter olympiaden i Norge. Og østerrikerne har måttet bøye seg for dette og treke Haider's deltakelse tilbake fra «en hatets olympiade» som en østerriksk avis skrev. Dette er jo stikk i strid med den olympiske ide som oppsto i det gamle Hellas. De sloss jo meget innbyrdes, men under olympiaden lot de våpnene være hjemme for å delta i fredelig kappestridd. Tenk om nordmennene hadde vært besjelet av den samme hånd!

En av våre mest kjente skiløpere glimret imidlertid med sitt fravær i St. Moritz i 1948. — Den virkelige grunn er kanskje ikke kjent blant det

Hans Engnestangen gratulerer russerne med verdensrekordene

Som kjent ble Hans Engnestangens verdensrekorder på 500 og 1500 meter strøket av rekordlisten ved russernes fenomenale løp i Alma Ata. Engnestangen oppholder seg for tiden i Gjøvik, og han forteller «Oppland Arbeiderblad», at han har sendt det høye råd for fysisk fostring i Moskva et telegram og gratulert med rekordene.

På spørsmål om hvilke av de nye rekorder (41,2 og 2,12,9) har imponert ham mest, svarer han: Avgjort 500 meter rekorden. Engnestangen er apolitisk av den mening at tidene er kontrollert og at de internasjonale bestemmelser er fulgt ved løpene.

VELDEDIGHET.

Gordon C. Van Ess i Los Angeles etterlot seg et noe uvanlig testament: hans eiendom skulle gå til hans mor, sitt lik overlot han til et universitet, sin kjærlighet alle pene piker og sin hjerne til president Truman.

rette resultat av fornyet sovjetrusisk agresjon, vil historien bedømme verdien av den 82. Kongress-sesjon først og fremst på grunnlag av hvor dan den mæstrer verdenssituasjonen som et hele, av hvor godt det lykkes den å unngå å leke politikk og hvor godt den rustet oss selv og våre venner mot den fare som nærmer seg».

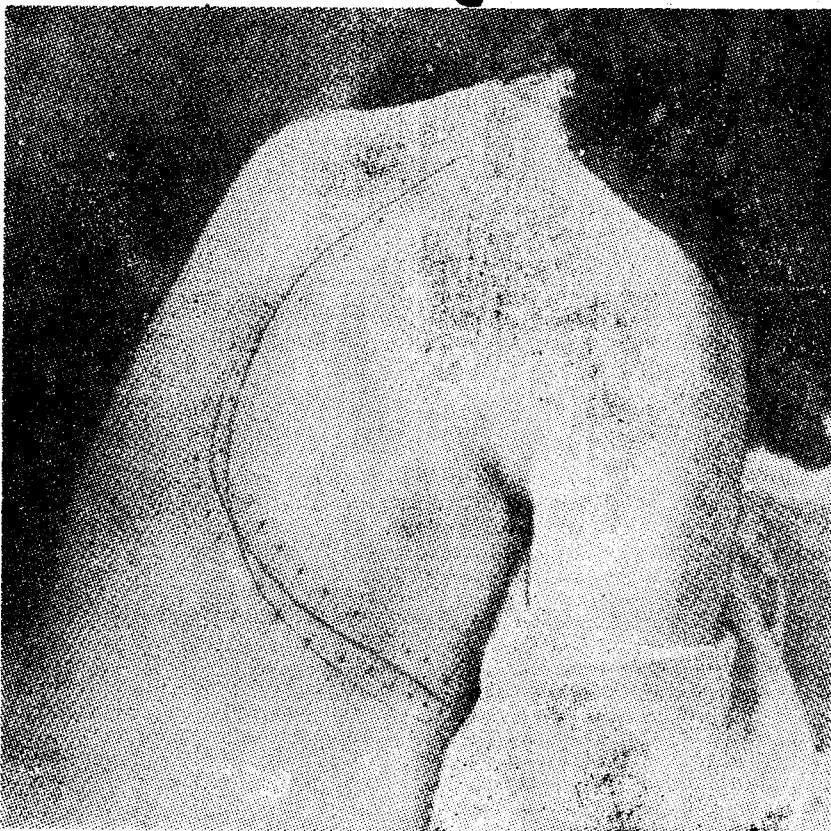
Under slike forhold skulle en tro at alt måtte gjøres for også å sammenveise det norske folk mot den fare som nærmer seg, og som det snakkes om overalt i det store utland. Men her gjøres intet for å skape forsoning. En kjent stortingsmann sa i en s.mtal. før jul: «Jeg ser meget mørkt på situasjonen. Viljen til å skape forsoning innen folket mangler totalt». Dessverre ser det ut til at pessimistene får rett i sine argumenter om at landet må slite med landsvikoppgjøret og dets følger helt til vi er midt oppe i neste krig. Og da spørs det om vi ikke står like uforberedt psykologisk som 9. april 1940. A. G.

Norge og Spania.

Vi leser at forbindelsene mellom vest maktene og Franco blir stadig intimere. Dette gjelder ikke bare de diplomatiske og militære forbindelser, men også de økonomiske. Hvordan har utenriksminister Lange forberedt seg på å vareta Norges viktige interesser i Spania?

Er De idag en tilfeldig Leser av «8. Mai» så bli i morgen en fast abonnent.

Kollektivismens siste instans er dødsstraffen

Kong George VI av England er død og prinsesse Elisabeth er utropt til dronning av United Kingdom. Kong George led av lungetuberkulose og måtte ifjor underkaste seg en stor operasjon. Vi er idag istand til å bringe et bilde av en pasient som den berømte spesialist dr. Price Thomas måtte benytte det samme inngrep på som overfor kong George. Snittet begynner i nakken og løper over ryggen helt under den høyre arm. Ved operasjonen ble en del av det syke organ skåret bort.

Manstein, hans felttog og rettsak

R. T. Paget, K. C., M. P. Collins, St. James's Place London 1951.

Vi bringer i dag den britiske forsvarens tale i saken mot von Manstein. Den er gjengitt i ovennevnte bok skrevet av hans forsvarer R. T. Paget. Den tjener til hans ære.

«Det politiske formål med denne rettsak har vært å nedsette den tyske armées og dens største sjefs omdømme.

«Dette har fullstendig mislyktes». Når vi støtte på Wehrmacht i Afrika, i Italia og i Frankrike, fant vi ut at de var anstendige soldater. Vi had-

stein ville ha blitt frifunnet, hvis man ikke derved hadde rokket ved alle tidligere dommer mot såkalte krigsforbrytere. Boken er en glimrende innføring i de uhyrlige rettsforhold som har hersket etter Tysklands nederlag. Hele Vestens sivilisasjon vil forbli tilsvinet, inntil den dag kommer, da menn av Paget og Lord Hankey's format omstyrer disse dommer. Det er tegn i sol og måne på at en slik utvikling ikke lenge vil la seg vente på. Prisen for tysk deltakelse i forsvaret av Vesten vil sikkert bli meget høy. Der er ingen grunn for den tyske soldat til å forsvare sine bødler og æreskjennere. Vesten må først skille seg av med sine overstatlige

Friis-ismen i praksis

I et så stort parti som Det norske arbeiderparti må det etterhånden bli visse fraksjoner som ikke uten videre sverger til magisterens ord. Det er også tegn som tyder på en viss trettethet etter så lang tids enevælde i Stortinget, selvom man ikke skal innlate seg på den ellers så moderne ønsketekning.

Vi tror at redaktør Halle i Høires Pressekontor skyter noenlunde midt i blinken, når han omtaler stortingsmanns Friis' idyllforstyrrelse forleden da han presenterte en norsk Bevan-gruppe, som han lot omfatte en rekke prominente personer i partiet. Foruten ham selv skulle både Oksvik, Meisdalshagen og ennog førstepresidenten Natvig Pedersen høre til gruppen. Men ingen av dem fant det hensiktsmessig å borde det Bevanske flaggskip for åpen scene. Redaktør Halle skriver:

«— det skal innrømmes at make til uensartet falanks skal man lete lenge etter. Først Friis selv, den gamle revolutjonsdyrkeren, skolert i Moskvas ideologi, etter hvert omvendt, men uten at noen kan si til hva. Hans velmenende sannhetssøken kolliderer stadig med den gamle kjærligheten som ikke rustet, og han føler seg tydeligvis like lite vel i sitt nye selskap som i sitt gamle. Så er det Oksvik, den eneste gjenlevende sosialdemokrat av den gamle skolen, som brukte sine beste år til å bekjempe den norske arbeiderbevegelsens bolsjevisering og som alltid har vært vant med å finne Torp og Gerhardsen langt ute på sin venstre side. Da han så en dag plutselig fikk se dem på sin høyre, mistet han både stedsansen og orienteringsevnen. Ennvidere Meisdalshagen sto og bondekonservativ av natur, og uten annen innvending mot beredskapspolitikk enn at man må prøve å få mest mulig igjen for pengene, også når de går til forsvaret. — Og endelig Natvig Pedersen, som er og blir pasifist på bunnen, formodentlig en arv fra den tiden da han ved en misforståelse havnet på krigsskolen.

Det er bare i herr Friis' innbildning at disse menn kan utgjøre en politisk opposisjonsgruppe. Dertil har de alt for få innbyrdes berøringspunkter, og dertil er de fleste av dem alt for lojale overfor partiet. Dette er ingen bevanisme, bare en «friisisme».

Etterdønninger fra

gi seg på en lengere rundreise til araberstatene, hvor han skal ha viktige utenrikspolitiske forhandlinger med regjeringene. Denne reise foretas med støtte av USA, som er klar over at Spania nyter stor anseelse i mange av araberlandene. Hensikten med reisen skal være å finne ut om muhammedanerne fra Atlanterhavet i vest til Pakistan i øst kan være med på et solid samarbeide med den vestlige verden «på ny basis». Både Spania og USA skal være av den oppfatning at det vil lønne seg å gi f. eks. Nord-Afrika full uavhengighet for å vinne nordafrikanernes vennskap. Denne tankegang deles ikke av Frankrike, men amerikanerne har i den senere tid i stadig større utstrekning irritert seg over franskmennenes mangel på fantasi og fremsynthet, uttales det i Madrid. Det er allerede sluttet en avtale mellom kalifen Tetuan og general Franco angående Spanias nye politikk i Nord-Afrika, og det er på det rene at man skrittvis vil orientere seg henimot fullt selvstyre for nordafrikanerne i den spanske son.

Den forestående gjeldskonferanse i London

London: Privat til «8. Mai».

I slutten av februar holdes en internasjonal konferanse i London angående Tysklands utenlandsgjeld. Det foreligger en utredning om saken fra sakkyndige, som munner ut i at det ikke skal kreves mer av Tyskland enn det kan klare økonomisk. Man vil med andre ord ikke gjenta den feil som ble gjort etter den første verdenskrig, da de byrder man veltet på Tyskland til slutt fremkaldte en internasjonal krise. Denne gang vil man ta hensyn til gjenreisningen i Tyskland og til den belastning som fremkalles av flyktningeproblemet.

Men selv om de vestallierte er villig til å oppgi mesteparten av sine statskrav, forlanger de at Vest-Tyskland i størst mulig utstrekning betaler sin gjeld til sine private kreditorer i utlandet.

På et bestemt punkt kan det ventes dyp uenighet, sier man i London. De sakkyndige har ikke med ett ord nevnt muligheten av en utligning ved hjelp av de veldige verdier som er beslaglagt av de allierte myndigheter under og etter krigen. De allierte mener at det dreier seg om rene erstatningsbeslagleggelser, mens det fra tysk side vil bli sterkt fremholdt at man ikke uten videre kan beslaglegge privat tysk eiendom i utlandet, f. eks. Siemensverkenes aktiva, de tyske patenter som representerer milliardverdier osv.

De sakkyndige er heller ikke kommet inn på hvordan man skal fordele det gamle Tysklands gjeld på Vest-Tyskland og Øst-Tyskland.

Det hevdes i London at man vil gjøre alt mulig for å komme fram til et raskt og rettferdig resultat på gjeldskonferansen. Man vil gå med på å fastsette Tysklands gjeldsforpliktelser til et så lavt beløp som mulig, men til gjengjeld forlange at beløpet blir ytet, uttales det.

mennene hadde vært besjelet av den samme hånd!

En av våre mest kjente skiløpere ble i 1944 imidlertid med sitt fravær i St. Moritz i 1948. — Den virkelige grunn er kanskje ikke kjent, blant det store publikum. Når en «landssviker» har stått for retten, har jo avisene foruten å sverte ham på det gjemeste, vært flinke til å kunngjøre hans navn og adresse. Men har en «god nordmann» vært ute på gale veger, er det jo blitt dysset ned med alle midler. Nevnte skiløper hadde nemlig vært med på et simpelt tyveri av bildekk fra statens lager sammen med flere andre, og så smuglet dem over grensen til Sverige og solgt dem der med god fortjeneste. Saken ble oppklart og litt straff var vel ikke til å unngå. En av de andre impliserte var også en kjent skiløper, men han tok vel konsekvensen av dette og har såvidt vites ikke startet siden. Nevnte skiløper slapp ut av fengslet for sent til å bli sendt til St. Moritz, men tids nok til at hans skikkrets etter søknad fikk ham etterannmeldt til Holmenkollrennene. Han hadde jo ingen trening og han har selv sagt at det var nærmest i sinne at han gikk hen og seiret i Holmenkollen. Allerede som liten gutt viste han at han var en eminent hopperbegavelse.

No har vi ikke noe imot at han fikk starte. Tvertimot har vi alltid ment at når en har sonet skal en være ferdig med det. Men i dagens Norge gjelder denne gyldne regel tilsynelatende bare for kriminelle forbrytere, men aldeles ikke for politiske fanger. — Hvor er den lovpriste likhet for loven?

Det forstemmende er at dagens makthavere i likhet med strutsen stikker hodet ned i sanden uten å skjønne noe av den fare som nærmer seg. New York Times skrev nylig bl. a. følgende: «Vi kan være sikre på at ved begynnelsen av 1952, da krigstrusselen henger over oss som et di-

Hurra for våre store statsmenn

Churchill har bebudet at det engelske folk må spenne livremmen betraktelig inn for å komme gjennom den økonomiske krise.

Statsminister Faure har gjort det samme med den begrunnelse, at det franske folks levestandard er for høy.

En høy levestandard er jo den gullkalv alle danser om i dag.

Hvor lykkelige kan ikke vi nordmenn være som har en statsminister, som lover oss at vi ikke alene skal klare de enorme forsvarsutgifter, men også skal få høyere levestandard.

Churchill og Faure er nok bare små gutter mot Torp.

E. S.

Vi beklager

at vi i siste nr. av «8. Mai» nesten slo vår egen rekord i trykkfeil. Av disse mer eller mindre stygge feil er det iallfall en som krever en beriktigelse: Kronikken var ikke skrevet av Arne Bergsvik. Ved et feilgrep på trykkeriet ble dessverre to titler forvekslet. Kronikken var skrevet av Helge Grønstad og skulle hete «Hva nå, herrer dommere». Fortsettelsen av A. B.s omtale av den korporative staten offentliggjør vi først i dette nummer.

Denne gjelder ikke bare de diplomatiske og militære forbindelser, men også de økonomiske. Hvordan har utenriksminister Lange forberedt seg på å vareta Norges viktige interesser i Spania?

Vi tar for oss et nummer av «Aftenposten», nr. 497 for 28. okt. 46. Der finner man på første side, med stor overskrift, en artikkel om «Norsk initiativ mot Franco i FN. Delegasjonen arbeider for å få flere land med på å ta saken opp til prinsipiell debatt». Dette er jo lovende! Av innholdet fremgår at Lange hadde holdt en «stor» tale i FN, og forlangt «forholdet til Franco-regimet» tatt opp i forbundet. Tilslutningen fra denne var imidlertid minimal. Lange fikk støtte bare fra en belgisk delegeret, og fra Trygve Lie. Og NTB's korrespondent skriver. «Tiltross for dette gir flere New-York aviser fremdeles læserne det inntrykk, at aksjonen for å styre Franco først og fremst er et norsk ønske». USA og Storbritannia ville ikke være med. «Lies og Langes aksjon får derfor sterkest applaus fra Russland, som ifjor sommer forsøkte å få Sikkerhetsrådet til å styre Franco».

Jo, vi haver vel faret!

Hvorfor kan Lange ikke like Franco? Det kan umulig være fordi Franco tok makten med ikke-parlamentariske midler. For det sa jo Lange for noen år siden at Arbeiderpartiet også ville gjøre. Men kanskje Lange mener, at quod licet Jovem, non licet bovem?

Ironicus.

Saar-områdets fremtid

Brüssel: Privat til «8. Mai».

Utnavnelsen av fransk «ambassader» i Saarområdet har fremkalt en storm av forbitrelse i Vest-Tyskland og truer med å velte det innledede samarbeide mellom Frankrike og Tyskland.

Etter hva Deres korrespondent erfarer arbeides det under høytrykk bak kulissene for å finne en løsning som kan bringe gemyttene til ro. Det er allerede utarbeidet et kompromissforslag som overveies alvorlig i det franske utenriksdepartementet. Det går ut på at Saar-området, nærmere bestemt Saarbrücken, skal bli sete for den vesteuropeiske kull- og stålunions «Høye myndighet», likeledes at Europarådets sete skal flyttes fra Strassbourg til Saarbrücken. Meningen er da at Saar-området skal få en «europisk status», d.v.s. bli internasjonalt. Tanken ble drøftet allerede i april i fjor av Adenauer, Schuman og overkommissær Francois-Poncet, uten at man dengang kom inn på enkelthetene. Prinsipielt var man enig om at en slik løsning er mulig, men franskmennene mente at tiden ennå ikke var moden.

Bak kulissene arbeides det feberaktig med å utforme planen i alle enkeltheter. Man forsøker å finne en form som likner den som ble valgt av amerikanerne, da de anbrakte sin hovedstad Washington i «District of Columbia». Meningen er at Saar-området ved en proklamasjon fra Schuman-plan-landene skal få en liknende status og at Saarbrücken skal bli Schumanplanlandenes hovedstad.

ske armee og dens største sjefs omdømme.

«Dette har fullstendig mislyktes».

Når vi støtte på Wehrmacht i Afrika, i Italia og i Frankrike, fant vi ut at de var anstendige soldater. Vi hadde trodd, fordi vi var påvirket av for megen russisk propaganda, at tyskerne kjempet som barbarer. Det har den ne såk ikke gitt noe bevis for. Nei, tvert imot, tiltross for omstendigheter av den mest avskyvekkende grusomhet i øst, har den tyske soldat etter de foreliggende bevis, opptrått med stor beherskelse og disiplin. Dette har gledet meg. Hvis Vest-Europa skal kunne forsvares må disse anstendige soldater være våre venner.

Hr. dommer! Seierherrene har ikke makt til å fordømme de beseirede. Manstein er og vil forbli en helt i sitt folks omdømme. Han var skaperen av dets seire og en Hector i dets nederlag. Mannen som ledet dets største tilbaketog, mens han i sitt hjerte og sin sjel visste at Troja måtte falle. — Og nå stillet for retten, har han kjempet sin siste fryktesløse kamp for den armées ære, som han ledet, og for de menn som under hans kommando falt. Om dere føyer til eller ei, en martyrkrona til denne skikkelse, så vil han dog tjene som eksempel på de beste tyske karakteregenskaper, mot og fasthet og det som romerne kalte «Gravitas», og som vi ikke har noe tilsvarende ord for.

Det er ikke mulig for dere å skade von Mansteins omdømme, dere kan bare skade deres eget. Slik har det alltid vært. Det har aldri vært mulig for en seirherre å skade de beseiredes omdømme.

Cæsar fordømte Vercingetorix. Ettertiden har glemt de romerske kolonister som ble massakrert av de opprørske gallere. Ettertiden husker bare den noble galler som døde under seirherrenes triumf. Vercingetorix be rømmelse lever videre. Bare Cæsar og Roms ære ble flekket.

Det er alltid lett å stemple lederne av de beseirede som kriminelle. Vi kunne ha fordømt boergeneralene. De lot kaffer-fangene skyte. Vi valgte i stedet en noblere og klokere fremgangsmåte.

Hr. dommer! Jeg håper at denne rettssak vil markere vår tilbakevenden til en mer sivilisert og generøs optreden. Ingen i denne rett innbiller seg at von Manstein er et dårlig menneske. Han var elsket av sine soldater og av sin stab. Dette har i alle fall denne rettssak gjort soleklart. — Det meste som er anført mot ham, er at han utførte sine øverstkommanderendes ordre. Men dette er i så fall Tysklands forbrytelse og ikke hans.

Han er gammel, hans pensjon er inndradd, hans formue er konfiskert. Hans land er slått. Han lir med Tyskland.

Hva aktoratet prøver å gi uttrykk for er: Hvis De ikke kan bevise, at De ikke tok del i forbrytelsen, som De allerede i egenskap av tysker er straffet for, så vil De bli tilfelt en spesiell og ekstraordinær straff.

Dette er i bunn og grunn urettferdig. Det er i bunn og grunn en totalt fremgangsmåte. Det å pålegge et enkeltindivid den symbolske skyld for dets nasjons forbrytelser er en fornekelse av det individuelle.

Hr. dommer! Jeg ber Dem frifinne von Manstein, fordi jeg tror at en frifinnelse vil være til ære for mit land.

Boken inneholder forøvrig en nøyaktig gjennomgåelse av den siste hekseprosess (krigsforbryterprosess).

Det er ikke tvilsomt, at von Man-

på. Prisen for tysk deltakelse i forsvaret av Vesten vil sikkert bli meget høy. Der er ingen grunn for den tyske soldat til å forsvare sine bødler og æreskjennere. Vesten må først skille seg av med sine overstatlige krefter.

Observatør.

Oslopressens slette referenter

Som danner skole . . ?

Journalistikkens muse har minst i ett decennium henligget i dyp sorg over Oslopressens referenter. — Ingen kjør, gammel og original redaktør sitter og banker referatkunstens ærlighetskrav og rentutsagt artistiske fordringer inn i hodene! Denne kunst som etter sigende består i å gjengi talerens utgødelser — i perspektivisk forkortning med bevarelse av hans mening.

Disse avisherrers diaboliske uformuenhet — som har voldt så megen lidelse i landet — kulminerte i det såkalte rettsoppgjør som nordmennene har levet og dødd av siden 8. mai 1945. Det vil si: Den smarte og sjarmerede lagmann John Daniel Lyng (fortiden høyre), en personlig kjenner av omvendelsens betydning for karrieren, har levet av det siden februar 1943 . . Da han forlot Udbyes gt. 5, Trondheim, med kurs for Schweden. . .

Våre Oslo-journalister fremturte i synden senest i Stortingets såkalte siste landssvikdebatt nylig. Vessentlige innlegg på opp til en time av eksempelvis Moseid, Stavang, Berthelsen, Granum, Hegna, Friis, Strand, Bondevik og Kobbe — ble referert slik av tidsmessige, unge menn, at det norske folk foreløbig skulle sove rolig videre, — inntil de evakueringsmodne eventuelt har fått pakket kuffertene. . . ?

Dessverre uttalte ikke Claudia Ambrosia Olsen og de andre stortingsdamer seg i debatten. — grunnet viktigere gjøremål? Billigsalg? Dette syn av Claudia på talerstolen måtte vel ha fått referentenes pener til å sprudle mer enn tilfellet ble?

— Aftenposten, som har 8 spalter på siden, — «Turisten» til å stimulere seg, — og et feltsterkt kompani av tilsynelatende ubeskjeftigede, journalistiske ånder — er nesten verst i retning av ikke å omtale det som fortiden ikke passer i krammet. . . Har den fra von Kaltenborns domene utvandrede forsterkning ikke hjulpet det spor?

Det mangler dog ikke på frodighet og fylde i bladets behandling av u-essentielle ting. . .

Potemkin.

DET ER SAGT:

«Det trenges et nytt politisk parti i Norge, et parti som er i stann til å heve seg over stenderinteressene og befatte seg med spørsmål av mere forfatningsmessig art. Oppgaven for dette parti vil bli å arbeide for å avvike statsadministrasjonen inntil den bare omfatter rettsforvaltningen» (Eliv Bakke i en artikkel «Ideskifte i politikken». — Farmand nr. 5 - 52).

jale overfor partiet. Dette er ingen bevanisme, bare en «frilsisme».

Etterdønninger fra landssvikoppgjøret

I Telemark Arbeiderblad finner vi et innlegg hvori det heter: «Grunnen til at Bunkholt hev so mykje tilovers for landssvikarane er vel at styrsteparten av desse som meldte seg til teneste hjå fienden var folk av cverklassa og var av «del store i samfunnet». Hadde det vore berre folk av mindreklassa, vanlege slitare og arbeidsfolk som hadde stilt seg til teneste for fiende under krigen, då hadde vel ikkje Bunkholt stade på Stortinget og halde hyllingstale for dei».

Ja, slik kan det skrives og slikt drister en A-redaktør å servere sine lesere. Men kan de da ikke lese de foreliggende dokumenter?

Det var 92,860 av landets borgere som ble mistenkt for «landssvik», — men «behandlingen av de såkalte tyskearbeidersaker er i og for seg blitt begrenset som følge av at det har vært praktisk umulig å gjennomføre aksjonen i videre utstrekning», sier Riksadvokaten i brev av 25. november 1947 til departementet. Og disse tyskarbeideres antall var til sine tider oppe i mer enn et par hundrede tusen. Det er tall som forslår og det er ikke vanskelig å få tak i lønningslistene, hvis det er det det kommer an på. Og det var «vanlige slitare og arbeidsfolk». Forskjellen er bare den, at de sto under LO's beskyttelse og «Justisdepartementet er enig i den begrensning av rettsoppgjøret som således er foretatt» (Se Innst. S. nr. 341 1951, side 642).

Men det nytter vel ikke å dokumentere overfor A-pressen i slike spørsmål. Tyskarbeiderne er hellige dyr i arken.

Den onde samvittighet

Byen Köln har skjenket et orgel til den verdensfredskirke, som er under bygning i Hiroshima, hvor den første atombombe ble kastet ned like ved fredsslutningen i 1945. I kirken skal det hver dag bes for verdensfreden. Kirken vil i alle fall bli et minne over den grusomhet som ble utvist med president Trumans godkjennelse i hint vanvittige år.

Det albanske frihetsråd

i Roma sier, at tiden nærmer seg for en vepnet oppstand mot det kommunistiske regime i Albania. Frihetsrådet anmoder derfor samtlige albanske naboland om å avholde seg fra innblanding og la albanerne gjennomføre oppstanden selv. Befolkningen har allerede begynt å gjøre åpen motstand mot den kommunistiske regjering og 80 prosent av hærens personell er antikommunist, hvorav de fleste bare venter på signal til å slutte seg til den nye revolusjon. I løpet av de siste fem år skal 43 av medlemmene i det kommunistiske partis øverste råd være utrensket og minst halvdelen myrdet.